

ईश्वर ही केव्हांही दाखवता न येण्याजोगी घस्तु आहे. तिला आकार नाही, रंग नाही, वास नाही असे असतांना आपण ईश्वर कसे दाखवू शकू, तर ईश्वर ही श्रद्धेची बाब आहे. ईश्वर एक अद्वितीय व अतींद्रीयशक्ती आहे. त्या शक्तीची आपण उपासना केली तरच ईश्वराचा साक्षात्कार होतो. तो साक्षात्कार होण्यास आपणांस सत्य, न्याय, प्रामाणिक, एकनिष्ठ मार्गाने जावे लागते हे च संवं संतांनी पोथीतच सांगितले आहे. त्याच मार्गाने ते गेले व संत झाले म्हणूनच ते आपणास सांगत आहेत. तेव्हा आपणही त्याच मार्गाने जाऊन ती शक्ती संपादन करावयास पाहिजे. तेव्हा कोणत्याही संतावर व त्यांचे ग्रंथावर श्रद्धा ठेवलीच पाहिजे. त्यांचे पोथीची पारायणे करावयास पाहिजेत. त्या पोथीतील प्रत्येक तत्वाचे आचरण आपणांकडून झाले म्हणजेच त्या पोथ्यांची पारायणे करणेचे सार्थक होईल. नुसती हजारो पारायणे करून आकड्यावर आकडा चढवून ईश्वर शक्ती आपले अंगात संचार करीत नाही. तर त्या पोथीत सांगितलेल्या सर्वं तत्वांचे आचरण झाले पाहिजे. आपल्या प्रत्येक कृतीत त्याचे प्रतींबिंब उभटले पाहिजे. कोणत्याही बाजूने पाहिले, तपासले तर आत बाहेर एकच रंग दिसला पाहिजे. म्हणजे ईश्वर ही एक जी शक्ती आहे. तीच आपले अंगात संचार करते म्हणून पैगंबरवासी प. पूज्य महंमद पैगंबर म्हणतात, “ईश्वर यहदे खनेकी चीज नहीं है। यह यकीन की बात है”। या तत्वानुसार ईश्वर हा कधीच कोणालाच दाखवता येणार नाही. तर ती एक विश्वासाची गोष्ट आहे. म्हणून आपण आपला उद्घार करून घ्यावयाचा असेल तर आज.या युगात, शिर्डीचे महान संत श्री साईबाबा हृचांची तत्वे फारच उद्बोधक असून प्रपञ्च व परमार्थ करणेस योग्य आहेत. त्यांच्या पोथ्यांची तत्वे पाहिली तर आजचा समाज हा अधोगतीला जो चालला तो सावरला जाईल. पण तिकडे कोण पहातो नुसता मी शिर्डीला १० वेळा जाऊन आलो, २५ पारायणे केली पण तुम्हाला त्यातून काही भिळालेकी तुम्ही त्यातून कांही उचलले का? अहो, साधे शेण जमिनीवर पडले तर ते माती घेऊन येते हे केवढे तत्वज्ञान आहे. आपण शिर्डीस गेलो काय व पोथ्यांचे पारायण केले काय. त्यातून तुम्ही काय उचलले, पचवले हृचाचे आत्म संशोधन करणे जरूर आहे. ईश्वर ही एक शक्ती आहे आणि तीच शक्ती संतांचे ठिकाणी वास करीत असते. कारण ती त्याने महान कष्टाने मिळविलेली असते. तेव्हा आपण ही तीच शक्ती त्यांचे तत्वांचे आचरण करून मिळवली पाहिजे. म्हणजे आपण संतासमान होणे अवघड नाही पण आधी केले पाहिजे.

ईश्वर ही एक अदृश्य शक्ती आहे. ती प्रकट करणेस तिचा एक, प्रकारचा ध्यास ध्यावा लागतो. ही शक्ती प्रत्येक प्राणी मात्राजबळ असते. फक्त तिची त्याला जाणीव होत नाही. कारण तो तेथपर्यंत पोहचण्याचा प्रथल करीत नाही. मनुष्य प्राण्यास वाचा सिद्धी आहे. बुद्धी आहे. पण त्याचा उपयोग करून ध्यावयास पाहिजे. प्राणी ही अत्यंत शक्तीवान असतात, त्यांचे जबळ शक्ती आहे. तिलाच दृश्य रूप प्राप्त झाले म्हणजेच आपण त्याला साक्षात्कारी शक्ती म्हणतो. मग ती मानवात असो अगर प्राणी मात्रांत असो. आपण न सांगता न चुकता न भिता लीन होतोच ना, मग का लीन होतो? तर त्याने आपल्या अदृश्य शक्तीचे रूप प्रगट केलेले असते व ते प्रगट होण्यास त्याला किती तपश्चर्या करावी लागली हे कोणास दिसत नाही, आणि ती त्याला दिसणार नाही. कारण इतके पहाणेस वेळ सवड व आवड कुठे आहे! म्हणन मी अनुभवाने म्हणतो की ईश्वरी शक्ती ही प्रत्येक प्राणी मात्रात असते. आपल्या जबळ काय आहे. आपण कोण आहोत. हच्छाचच त्याला ज्ञान होत नाही. कारण, आपण जिज्ञासूरूपी ३ राडोळा कधी उघडतच नाही आणि म्हणूनच ती आपणास दिसत नाही. ईश्वर कोठे नाही! प्रत्येक वस्तूत आहे. फक्त श्रद्धा असली तरच तो कोठेही दिसतो. फक्त पहाणेचा डोळा आपण उघडला पाहिजे. आजच्या युगात हच्छात काय आणि त्यात काय असे म्हणणारांना ईश्वर कदापिही दिसणार नाही. भक्त प्रलहादाने खांबात ईश्वर दाखवून दिला. श्री संत श्रीसाईबाबांनी आपला चिमटा आपटून अग्नी निर्माण करून अग्नी देवरूपी ईश्वर दाखवून दिला. तो कसो दाखवला तर त्यांची त्या खांबावर व चिमट्यावर आपल्या स्वतःवर, आपल्या कृतीवर, आचरणावर आपल्या शद्वावर विश्वास होता. म्हणूनच ते ईश्वर दाखवू शकले.

देव भावाचा भुकेला

=====

—सौ. उषाताई अधिकारी,
सावित्री सदन, बंदर रोड, रत्नगिरी.

० प्रभू रामचंद्र दंडकारण्यात येणार याचा सर्व आश्रमवासियांना आनंद होऊन जो तो त्यांच्या स्वागताची तयारी करू लागला. यात प्रभूचे एक खुळे वेडे होते. ते विशेष आनंदले होते. शबरी (तेच वेडे) ही भिलीण अगदी दरिद्री. जीर्ण झोपडी, फाटकी तुटकी वस्त्रे. मिळाले अन्ध तर मिळाले, नाही तर नाही अशी स्थिती. पण रामचरणी अनन्य भाव, निष्ठा. राम येणार याचा तिला परम हर्ष झाला. माझ्या रामासाठी काय करू आणि काय नको असे तिला झाले. ती वेड्यासारखी रानातून घावू लागली. झाडाची फुले तोडू लागली. म्हणू लागली, अग वेळीनो, चांगली चांगली फुलं द्या बरं का मला आज. माझा राम यायचाय ग. त्याला छानसा हार करीन. फळे गोळा करतांना तर ती मध्येच हसत होती. आनंदाश्रुयेऊन रडत होती. म्हणत होती, प्रभूला आंबट कडू फळे नकोत हो ! मी त्याला पाहिला नाही अजून पण अगदी कोमल आहे म्हणतात माझा राम ! प्रत्यक्ष देवच आहे तो. त्याला कच्ची, कडू, आंबट फळे कशी बरं इऊ ? मी म्हातारी. मला काही झाडावर चढता येत नाही. तेव्हा ही पडलेली फळेच मी निवडून घेते. माझा रामराया नवकीच ती खाईल. भक्तिरसात बुडालेली ती वृद्धा बोरीची फळे गोळा करत होती. हसत होती. गात होती व प्रत्येक बोर किंचित चाऊन बघत होती. गोडी बोरेच तेवढी आपल्या फाटव्या पदरात ठेवत होती. जरुरी पुरती फळे जमताच ती आपल्या झोपडीत आली, तिने रानफुलांचा हार केला. अंगण सारवले रांगोळी, गालिचा हे प्रकार तिच्या गरिबाकडे कुठले असणार ? एक फाटके आसन तिने ठेवले. इतक्यात खरोखर रामचंद्र आले. कल्पनेहून गोड असणारे त्यांचे मुखकमल पाहून शबरीला चिलक्षण आनंद झाला. ती एकटक रामाकडे पाहू लागली. भक्तीप्रेमाचे रोमांच अंगावर उमटले. डोळ्यात प्रेमाश्रूनी गर्दी केली. कंठ दाटून आला. प्रभूच्या परम कोमल पायावर लोळण घेत तिने तो हार त्यांच्या कंठात घातला. आपल्या पदरातील बोरे त्यांच्यां ओंजळीत ठेवत ती म्हणाली, “देवा, हा रानचा मेवा घ्या. खास तुमच्यासाठी गोळा केलाय. आंबट, कच्चा नाही. चांगला गोड आहे.” रामाचे निर्मळ प्रसन्न डोळे शबरीच्या मुखावर प्रेमाचा वर्षाव करीत होते. पण लक्ष्मणाचे लक्ष त्या उष्टचा बोरांकडे होते.

तो हळूच रामाला म्हणाला, अरे ही बोर उष्टी आहेत खाऊ नकोस. राम निर्मळ हसला. लक्ष्मणाच्या पाठीवर हात ठेवीत तो म्हणाला, “लक्ष्मणा भक्ती असावी तर अशी निर्मळ. तिच्याजबळ कुटिलपणा नाही. आहे ते एक प्रेम. शुद्ध भाव. दृढ श्रद्धा. तिला मी तिचा ईश्वर वाटतो. मी ही खाईनच, हा तिचा चिश्वास. रानोमाळ हिंडून तिने ती माझ्यासाठी गोळा कोली आहेत. त्या तिच्या भोळ्या भावाहून मला अधिक काय प्रिय आहे? रामाने ती उष्टी बोरे मिटव्या मारीत खाली. पहाणारे सर्व चकीत झाले. ईश्वराकडे भेदभाव नाही. तिथे एक भाव पाहिजे. हे त्यांना कळून चुकले. दरिद्री शबरीचे जीवन प्रभुदर्शनाने, प्रभु स्पर्शाने कृतार्थ झाले.

आपला राम म्हणजे आपले सर्वांचे श्रीबाबा. त्यांच्याही जवळ एक अशीच भवत स्त्री होती. कधीही प्रकाशात न आलेली. कुणाच्याही ओळखीची नसलेली, भोळसर, फाटके तुटके नेसलेली, झिझ्या सोडलेली, चिंध्या बांधलेली, काठी टेकीत चालणारी. तुकडे मागून खाणारी, नवऱ्याने टाकलेली ही श्रीबाबांची म्हाली. सगळीकडे यावेला जाणारी. शिर्डीत आली आणि तिथेच राहिली. तिचे बाबांवर विलक्षण प्रेम, दृढ श्रद्धा. बाबा हात तिचा परमेश्वर. तिला साई म्हणता येत नसे, ती ‘शाईबाबा शाईबाबा’ असे म्हणे. सर्वांजिवळ एकच मागायचे, “बाबा, आई मला पोटाला द्या. मला सांभाळा. शाईबाबा तुमचे कल्याण करील. लुगडी मला घ्या. पगार द्या.” म्हाली शबरीप्रमाणेच रानफुले गोळा करून श्रीबाबांना माळा करून भक्तीप्रेमाने वालीत असे. बाबा भिक्षा मागून आणत त्यातले अन्न तिला रोज देत. पण पैसे मात्र कधीच देत नसत. ती म्हणे,” बाबा माझ्या सपनात येतात. म्हणतात म्हाळे, तुला दागिने घेईन. रुपया देईन. तुझ्यावर जे कोणी रागावतील त्यांना माझ्याजबळ ठेवून घेणार नाही. मी तुझे कल्याण करीन. तुझा सांभाळ करीन. तू फक्त मला शाईबाबा, शाईबाबा म्हण मग बघ मी तुझ्यापुढे हजर राहातो की नाही.’

ती सगळे बडबडून दाखवी तेव्हा तेथील लोक तिला वेढी म्हणत. तिची चेष्टा करीत. पण ती वेढी नव्हती. लौकांच्या चेष्टेकडे तिने कधीच लक्ष दिले नाही. उलट ती आपल्या निजानंदामधे मग्न असे. बाबांवर तिची अलोट भक्ती असल्याने श्रीबाबांच्या कृपेने तिला काव्यस्फूर्ती झाली. ‘शाईबाबा, शाईबाबा’ हा जप करता करता तिचा शाईबाबा काव्यात गुंफला गेला. तिला शिक्षण नव्हते. कुणी शिकवणारे नव्हते. पण आपल्या काव्यात तिने श्रीबाबांना

सत्वशील म्हटले आहे. श्रीबाबा काय करतो तर आंघळ्याला डोळे, पांगळ्याला पाय देतो. माझा शाईबाबा चांदीच्या घंगाळात पाणी घेऊन सूर्यासिमोर आंघोळ करतो. गावोगावचे लोक शिरडीला येतात. शाईबाबाला नवस करतोत आणि तो नवसाला पावतो. शिरडीसारखे गाव जगात कुठे नाही आणि शाईबाबा-सारखा देव नाही. मी शाईबाबाची लेक आहे. तो मला काळ्या तांबड्या रेवांचे लुगडे घेईल. माझा शाईबाबा ब्रम्हचारी आहे. तो बायकांची सावलीही घेत नाही. तो कधीच खोटे बोलत नाही. रामनवमीला त्याचा ऊरुस भरतो. मी काम करत असते तेव्हा माझ्या मागोमाग येऊन शाईबाबा मला मदत करतो. शिरडीच्या गावात मी खराटा घेऊन साधुसंत येतील तेव्हा चारी वाटा झाडीन. बाभूळ होऊन त्यांचेवर तांदूळ फेकीन. माझ्या दुःखाचा भार शाईबाबाने नाहीसा केला आहे. त्यामुळे मी आनंदी आहे. मी शाईबाबाच्या काकड, आरतीला गेले. म्हाळीचे बाबा हे परम दैवत. तिच्या अशिक्षित रांगडी भाषेतून काव्य निर्माण झाले पण त्यातून काय बाहेर पडले? श्रीबाबांच्या सत्वशीलत्वाबद्दलच्या, सत्यत्वाबद्दलच्या त्यांच्या पुराण पुरुषाबद्दलच्या इतकेच नव्हे तर त्यांच्या परमेश्वरी अवताराच्या व आजन्म ब्रम्हचारीत्वाबद्दलच्या व त्यांच्या उदात्त स्वरूपाच्या अमर कल्पना अर्थात त्या खन्याच. या म्हाळीचे प्रेम, भक्ती बाबा जाणून होते. जगाने वेडयात काढलेली, टाकलेली, चेष्टेचा विषय झालेली म्हाळी श्रीबाबांना फार प्रिय होती. श्रीरामाने जसे शबरीला प्रेमाने जवळ केले तसे श्रीबाबांनी म्हाळीला प्रेमाने कायम जवळ बाळगले. तिला आधार दिला तिचे रक्षण केले. तिच्याजवळ देण्यासारखे काय होते? एक शुद्ध भोळा भाव. तोच त्या शिरडीतला श्रीहरीला आवडला आणि प्रकाशाच्या झोतात नसलेले हे रानफूल त्याने आपल्या हृदयी घरले, प्रेमाने गोंजारले. म्हाळीचे जीवन श्रीबाबांच्या कृपेने कृतार्थ झाले.

नवविधा भक्ती

—श्री. चंद्रकांत श्रीराम गरगटे,
३९९, गुरुवार पेठ,
सातारा-४१५ ००२.

० भक्ती म्हणजे ईश्वरावरील परम प्रेम होय. ईश्वराचा लाभ हेच मानवाचे सर्वोच्च ध्येय होय.

मानवी देह हा क्षणभँगुर आहे. अथांग जलामध्ये हेलकावे खाणाच्या लाकडाच्या ओँडक्याप्रमाणे आपण प्रवाहात वाहात जात असतो. सुख-दुःखांच्या भोगानंतर आपण आपल्या कर्मांने लाटेच्या तडाख्याने दूर जाऊन शेवटी नाश पावतो.

याकरिता भक्ती हा अतिशय सोपा आणि सुलभ मार्ग-आहे. यामुळे आपल्या आयुष्याचे सार्थक होते. ते आपण करून घेतले पाहिजे. याकरिता काया, वाचा, मने करून श्री साईपदी प्रेम करणे हा मनुष्यमात्रांचा खरा खरा स्वार्थ होय.

मन स्थिर केल्याशिवाय परमेश्वर प्राप्त होत नाही. मन स्थिर करण्याकरिता एकांतात बसून परमेश्वर प्रतिमेचे पायापासून ध्यान केले पाहिजे. यासाठी श्रद्धा हा अतिशय महत्वाचा भाग आहे. परमेश्वरांवर श्रद्धा ठेवून प्रयत्न करीत राहिल्यास श्रद्धा वाढत जाते.

परमेश्वरास ओळखणे हे भक्तजनाला अवघड नाही. भक्तजनांच्या गोड नादाने परमेश्वर आनंदाने डोलत असतो. यावेळी भक्त आपले सर्वस्व (तन, मन, धन) परमेश्वरचरणी समर्पण करीत असतो. त्यावेळी परमेश्वरास भक्तांकरिता धाव घेणे भागच पडते.

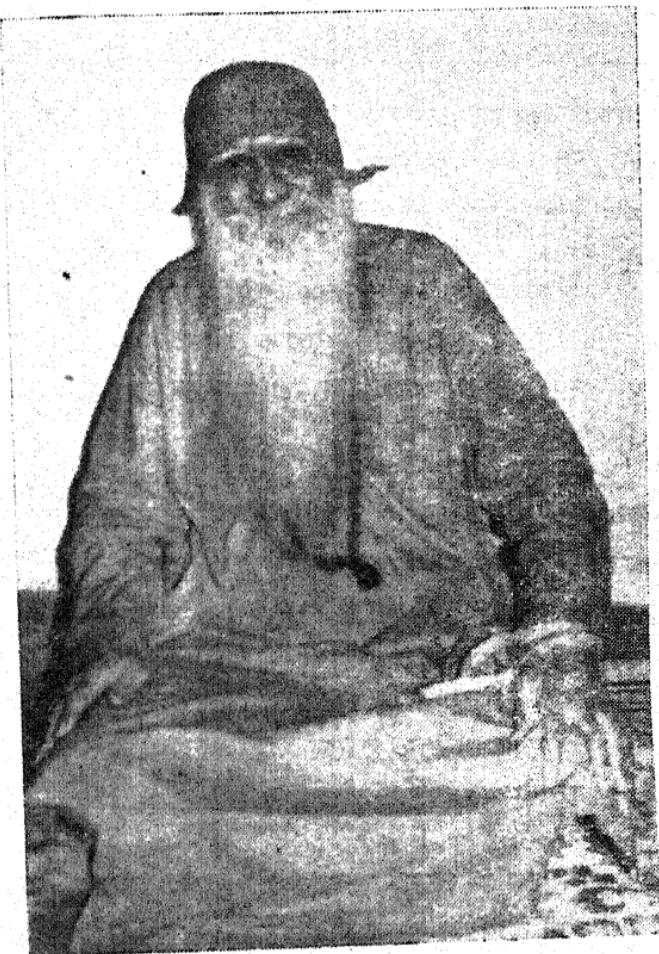
परंतु आजचा मानव हा अध्यात्माकडे न वळता भौतिक सुखाच्या पाठीमागे लागलेला आहे. पण हे सुख म्हणजे काय आहे? ते सुलभ मार्गांने कसे मिळविता येईल याचा विचार न करता तो दुःखाच्या खाईत पडतो.

सुख हे श्रावणातील पावसासारखे क्षणिक असतं.

सुखाचे दिवस हे कोपरासासारखे भरूकन जळून जातात व दुःखाचे दिवस हे ओळ्या लाकडासासारखे धुमसत राहतात.

स्वामी श्रीराम बाबा

-श्री. गणपतराव सामंत एम. ए
व्यवस्थापक-श्रीमहालक्ष्मी मंदिर
मुंबई ४०० ०२६.

० श्रीसाई सत्चरिताच्या तेवीसाध्या अध्यायात एक घटना दिली आहे. एक योगाभ्यासी की ज्याने सर्व शास्त्रे व विशेषतः पातंजल योगशास्त्राचा अभ्यास केला आहे पण क्षणभर देखील समाधित जाता येत नाही व मन अस्थिर स्थितीत राहते असा साधक आपल्या गुरुच्या आज्ञेने शिरडीस आला. त्याला

वाटले की याबद्दल आपणाला श्रीसाईंबाबांकडून मार्गदर्शन मिळेल म्हणून तो मशिदीत गेला. श्रीसाईंबाबा शिळी भाकरी कांद्याबरोबर खाताना पाहून आपणास बाबा काय मार्गदर्शन करणार असे त्या योग्यास वाटले.

विकल्प उठला त्याचे मनी। साई महाराज अंतज्ञनी।

म्हणती 'नाना, कांदा ज्या पचनी। पडे तयानीच खावा तो॥

पचचिण्याचा जोम व्हावा। त्याने कांदा खुशाल खावा।

ऐकून चरकला योगी जीवा। शरण सद्भावा तो गेला॥

असो पुढे तो योगाभ्यासी। बाबा येऊनी बैसतां गादीसी।

निर्वाकिल्प अंतकरणासी। बाबापासी बैसले॥

पुसते झाले सावधान। पावोनि शंका समोधान।

लाहोनि उदी आर्शीवचन। प्रसन्नमन परतले॥

ही घटना २२ फेब्रुवारी १९१४ ची आहे. योग्याने प्रचिती आल्यावर साष्टांग दंडवत घातले. मशिदीत प्रवेश करताच श्रीसाईंबाबांनी या योग्याला पाहून 'चले जाव कुत्ता' असे म्हटले. आपल्या सर्वज्ञ सामर्थ्याची योग्याला प्रचिती देऊन आशिर्वाद दिला.

असा हा थोर येणी म्हणजेच हल्लीचे स्वामी रामबाबा. या माहात्म्याचा जन्म २२ फेब्रुवारी १८६० साली झाला. श्रीसाईंबाबांना पाहिलेल्या आज काही व्यक्ती हयात आहेत. पण स्वामी रामबाबा ज्यावेळी श्रीसाईंच्या आठवणी सांगतात त्यावेळी श्रीसाईं अवताराची खरी कल्पना येते. १३-८-८२ रोजी मी पहिल्या प्रथम स्वामी राम बाबांचे दर्शन घेतले व तेव्हांपासून अनेकदा मी त्यांच्या सहवासात असतो. हे सर्व क्षण, अनुभव व आनंद व्यक्त करण्या— साठी सर्व शब्द भांडार अपुरे पडेल.

स्वामी रामबाबांचे व्यक्तीमत्व उत्तुंग आहे. त्यांना पाहताच रविंद्रनाथ टागोरांची आठवण न येईल तरच नवल ! त्यांचे बोलणे सुरु झाले की, स्वामी विवेकानंदाची आठवण येते. वागणे, बोलणे एकदम शिस्तबद्ध कोणत्याही विषयावर प्रभुत्वाने बोलतात. त्यांचे बोलणे श्रीसाईंबाबा, श्रीसाईंसच्चरित किंवा सत्पुरुषाविषयी असते.

बोलणे सुरु झाले की ते दैवी वाटतेच. बोलताना मराठीतून, अस्खलित हिंदीतून किंवा उत्कृष्ट इंग्रजीमधून संभाषण करतात व त्याचवेळी ऐकणाऱ्याचे

आपल्या बोलण्याकडे लक्ष आहे किंवा नाही हेही अजमावतात. तुमच्याकडे त्यांची दृष्टी वळली की जणू ते तुमच्यातून आणखी कोठे पाहात आहेत असे वाटते पण त्याच्वेळी तुमचा 'क्ष' किऱण त्यांनी घेतलेला असतो. मध्ये बोलणे त्यांना आवडत नाही व आपलीही तशी हिम्मत होणार नाही.

बोलणे सुरु झाले की, बहुतेकांच्या मनातील प्रद्यनाम ते वाचा फोडतील याचा मी अनेकदा अनुभव घेतला व घेत आहे. थोड्याया सिद्धीने चमत्कार करणारे बाबा राम बाबांना आवडत नाहीत. गंगामाई, नमंदा, गोदावरी या पवित्र नद्यांना ज्यांनी प्रदक्षिणा पूर्ण केल्या असतील तेच खरे संत व अशानांच श्रीसाईबाबा बोलवून आपली खूण पटवून आशिर्वाद देत असत, व याच श्रेणीतील स्वामी रामबाबा इतोत. श्रीसाईबाबांनी कोणालाच मंत्र दिला नाही पण हल्ली जिकडे तिकडे मंत्र देणारे 'बाबा' आहेत असे स्वामी सांगतात. स्वामींना ही गोष्ट पसंत नाही. वरील तिन्ही पवित्र नद्यांच्या प्रदक्षिणा केल्यावरच साधकास मंत्र मिळू शकतो. सत्पुरुषाशीं गाठ पडते. मंत्र मिळो न मिळो श्रीसाईबाबांशी नेहमी संथान ठेवणे, आठवण करणे, स्मरण असणे म्हणजेच सर्व काही असे स्वामी सांगतात.

स्वतःचे अनुभव सांगताना ते 'मी' हा शब्द कटाक्षाने टाळतात. राम म्हणतो, रामला असे वाटते, राम उद्या येईल, रामला उद्या भेटा असा त्यांचा वाक्प्रचार असतो. स्वतःविषयी ते कधीच बोलत नाहीत. ईश्वर एकच आहे व तोच सर्वात व सर्वच आहे असे स्वामी सांगतात

साक्षात् ईश्वर म्हणजेच साई असे स्वामी प्रतिपादन करतात. हल्लीची ही स्फोटक परिस्थिती मुधारण्यासाठी प्रत्यक्ष साक्षात् ईश्वरास म्हणजे साईस व स्वामी विवेकानंद सारख्या बृहस्पतीस भूतलावर परत जन्म घ्यावा लागेल.

श्रीसाईचरित्रातील तत्वज्ञान स्वामी रामबाबा अनेक उदाहरणे देऊन पटकन देतात. या ग्रंथाला ते सर्वश्रेष्ठ ग्रंथ मानतात. श्रीसाईसच्चरित ही श्रीसाईबाबांची जीवन गाथा आहे. त्यात काल्पनिक कथा नसून सर्व सत्य घटना आहेत. बाबांचे विचार, आचार, चमत्कार, शिक्षण व उदी महिमा यामुळे हा ग्रंथ पवित्र झाला आहे. सर्व श्लोक गंगौधाप्रमाणे झेप घेतात. शद्वांच्या जुळवाजुळवीसाठी विचार थोपत नाहीत. स्वामी रामबाबा ज्यावेळी या ग्रंथावर बोलतात त्यावेळी त्यांचे साईबाबांवरील प्रेम व श्रद्धा स्पष्ट दिसून येते. त्याचप्रमाणे हल्ली वरेच

ग्रंथ बाबांवर लिहिले जात आहेत. त्यात नाटकी प्रसंग असतात. अशा ग्रंथांच्या किंमती इतक्या भरमसाठ असतात की, त्या सर्वसाधारण भक्तांस परखडत नाहीत. हे पाहिल्यावर स्वामी रामबाबा व्यथित होतात व परखड भाषेत समाचार घेतात व म्हणतात जगात एकच देव तो म्हणजे “साई” व जगात एकच ग्रंथ व तो म्हणजे “श्रीसाईसच्चरित” स्वामी रामबाबांचे बोलणे नेहमी स्पष्ट व सत्य बोलताना तुमच्या भावनांचा ते विचार करीत नाहीत व सत्य नेहमी कटू असल्यामुळे ते समाचार घेतल्याशिवाय राहत नाहीत. अगीदरच समाज गरीब, त्यात वाढणारी महागाई, इतर विकट समस्या यांनी समाज त्रस्त होत असताना श्रीसाईबाबांच्या नावावर नाटकी ग्रंथ लिहून ते जाहिरात वाजी करून भरमसाठ किंमतीने चिकणे लेखकाला लांच्छनास्पद आहे. अशा परिस्थितीत फक्त श्रीसाईसतचरिताची पारायणे करणे इष्ट होय. त्यात सर्व आहे, या प्रासादिक ग्रंथाची निर्मिती बाबांच्या आशिर्वादाते व अनुमतीने झाली. म्हणून हा ग्रंथ साईभक्तांचा ‘अमृतकुंभ’ होय.

प्रत्येकासध्ये परमेश्वर आहे पण तो जागृत करणे हे भक्ताचे कर्तव्य आहे. त्या जागृतीसाठी ग्रंथपारायणे, हिमालयात जाणे, उपवास करणे, हठयोग यांची आवश्यकता नाही. आत्मंतिक तळमळ, सदा परमेश्वराचा ध्यास व आठवण यामुळे परमेश्वराची जाणीच होतेच, आपल्या सुप्त शक्ति जागृत होतात. जे काही कराचयाचे ते मनःपूर्वक शारिरीक खटपट करून नव्हे.

मुल्ला होके बांग पुकारे तो क्या अल्ला सुनता है।

मुगी के पावमे घुंगरू बजाये तोहि अल्ला सुनता है।

याच तत्त्वज्ञानाचा प्रचार स्वामी करतात, स्वतःच्या पायाला ते स्पर्श करू देत नाहीत. ते म्हणतात पाय घराचयाचे तर ते श्रीसाईबाबांचे, श्रीसाईबाबा होऊन गेले असे म्हणणे त्यांना पटत नाही तर श्रीसाईबाबा आपल्यातच वावरत आहेत असे ते सांगतात. याचा अनुभव अनेक साईभक्त आज घेत आहेत. श्रीसाईबाबांचा संचार चालूच आहेत व भक्तांच्या हाकेला ते धावून जातात याची असंख्य उदाहरणे आपण ऐकतो व वाचतो या व अशाच गोष्टीमुळे आज शिरडीस बारा महिने भक्तांची रीघ लागत आहे.

श्रीसाईबाबांची मूर्ति समाधिवर बसवली आहे त्यामुळे समाधिवर लोक चढतात हे त्यांना पटत नाही. समाधिवर मूर्ती बसविणे चुकीचे आहे त्यामुळे।

सेकेरी व भक्त समाधिवर चढतात, पाय देतात व अशा तन्हेने समाधि वारंवार अपवित्र होते. खरोखरच ही पटण्यासारखी गोष्ट आहे.

त्याच्प्रमाणे बाबांच्या नांवावर आज जिकडे-तिकडे 'दरबार' स्थापन होत आहेत. अशा दरबारात व्यक्तिमहत्व वाढवण्याचे प्रयत्न चालू आहेत. अंगारे-धुपारे देणारे व प्रश्नांची उत्तरे सांगणारे, बाबांचा संचार झाला असे दर्शविणारे भक्तांत संभ्रम निर्माण करून श्रीसाईबाबांच्या नावास काळिमा फासत आहेत. श्रीसाईबाबांचा प्रचार झाला पाहिजे, मंदिरे स्थापन झाली पाहिजेत पण व्यक्तिमहत्व असता कामा नये. श्रीसाईबाबा आणि भक्त यांच्यात दलालाची आवश्यकता नाही. स्वतः भक्त श्रीसाईबाबांना साकडे घालू शकतो. असे स्वामींचे स्पष्ट विचार आहेत.

उपवास करून शरीर कष्टविणे म्हणजे उपवास नव्हे, तर 'वास' म्हणजे वासना 'उप' म्हणजे कमी आपल्या वासना कमी करणे म्हणजे उपवास हा मूळ अर्थ. श्री साईबाबा शारिरीक उपवासाच्या विशद्द होते हे भक्तांना ठाऊकच आहे. श्री रामबाबांचे तत्त्वज्ञान ही बौद्धिक कसरत नमून एक व्यावहारिक सर्वांस आचरता येणारा प्रयत्नवाद होय. संसारात राहून पण परमेश्वरावर विश्वासून मेहनत केल्यावर यश मिळणारच याची स्वामी खाही देतात.

शिळ्या भाकरीबरोबर कांदा खाणारा आपणास काय उपदेश देणार हा गर्व निमणि होताच श्रीसाईनी स्वामींचे गर्वहरण केलेच. स्वामी रामबाबांच्या शब्दात 'माझां अहंपणा, मीपणा व गर्व धुळीस मिळाला' ज्योतित ज्योत मिळाली ज्योतिने अनेक ज्योति प्रज्वलित करता येतात. अशी ही श्रीसाईबाबांनी प्रज्वलित केलेली ज्योत 'स्वामी रामबाबा' आज अफाट प्रचारकार्य करीत आहेत. अत्याधु-निक सोईनी सुसज्ज असलेले जगात दुसरा नंबर लागेल असे वीस मजली हैस्पिटल लक्षकरच या मुंबापुरीत गरीबांसाठी उभे राहात आहे. ही प्रेरणा च पुढाकार स्वामी रामबाबांचा.

कुठल्याच प्रकारची सिध्दी आपणास नको असे त्यांचे म्हणणे अशा या ज्ञानियांच्या राजाने दि. २२. २. ८४ रोजी एकशे पंचविसाव्या वर्षात पदार्पण केले आहे. साईमय जीवन जगणाऱ्या अशा स्वामीरामबाबांची द्विशतकाची यशस्वी वाटचाल होवो ही श्रीसाईपदी नम्र प्रार्थना. जय साईराम.

मशिदीतील पहिला रामजन्मोत्सव -

—श्री बाळकृष्ण अ. देसाई
१५१, भांगरवाडी, लोणावळा ४१०४०९

० जुने वर्ष मावळलं. नवं उजाडलं. पहाटे आंब्याच्या पानाआड लपून कोकिला 'कुहू कुहू' चा ध्वनि काढू लागली. वसंतऋतु आल्याची जाणीव देत होती ती लोकांना. घरांच्या दारात गुढी नि मंगल तोरण शोभा देताहेत. शेतकऱ्यांना शेतात कामे नव्हती. फुरसत होती त्यांना. त्यामुळे स्त्री—पुरुष—मुलांत आनंद ओसंडून जात होता. वासंतिक हळदी कुकवाचे समारंभ घरोघर चालू होते. अन इकडे शिरडीत मशिदीत प्रथमच रामजन्म साजरा करावा, असं काही साईभक्तांच्या मेळाव्यात चळवळ सुरु झाली.

हया श्रेष्ठ साईभक्तात काका महाजनी, गोपाळराव गुंड, माधवराव. तात्या— साहेब. अन् वावांचे परमभक्त कृष्णशास्त्री भीष्म होते. अण्णासाहेब दाभोलकर गावा तून किंवन आले, तेव्हा त्याना सारा गाव दोन दिवसानी येणाऱ्या रामनवमीच्या आनंदात भारून गेल्याचं दिसून आलं.

वावांच्या मशिदीत रामजन्मोत्सव प्रथम होणार आहे, म्हणून दूरदूरचे किती तरी लोक तो पाहायला आले होते. पण चालकांपुढे एक अडचण दत्त उभी राहिली. गावात मुस्लीम वसती फार होती. तशात मशिदीत राम जन्माला येणार तेव्हा दंगा झाल्याशिवाय राहाणार नाही, ही मोठी भीती. सरकारच्या लेखी परथा नगी शिवाय पाऊल ऊचलण अशक्य. म्हणून पुढाऱ्यांनी अर्ज लिहून तो अहमद— नगरला कलेक्टरकडे पाठविला.

साईबाबा मोठे हिकमती. कोणतीही गोष्ट सहजासहजी झाली असं कधीच व्हायचं नाही. त्यात कुटून नि कसा तरी अडसर यायचाच. वरून उत्तर आलं "तशी परवानगी देता येत नाही."

मग काही प्रमुख व्यक्तींनी नगरला प्रत्यक्ष जाऊन कलेक्टर कचेरीत चौकशी केली, तेव्हा कळलं की वावांचे भक्त म्हणविणारे कुळकर्णी याकामी आडवे आले आहेत अन का तर दंगेघोपे होण्याच्या भीतीने. पण लोकांची चिकाटी दांडगी होती. त्यांनी गावातील सर्वांच्या सहया मिळवून आम्हा हिंदु—मुस्लीमात एकी आहे,

भीतीचं कारण नाही, असा अर्जु लिहून ताबडतोब तो एका साईभक्तावरोबर पाठ्वून दिला, अन् तीनचार मुस्लीम पुढांच्यासह प्रमुख चालक मङ्डळी नगरला रवाना झाली. शेवटी परवानगी मिळाली, नि कार्यकर्त्यांना हुरूप चढला.

उरुस, जत्रा, मेळावा म्हटला की, कुस्त्यांचा, फड, मिठाईची दुकान, बैलगाडच्यांच्या शर्यती इत्यादि गोष्टी आल्याच! मुसलमान मनात म्हणाले, बाबा आपलेच आहेत. ते मोठे चमत्कारिक नि हेकेखोर आहेत. बहुजन त्यांच्यां मनाप्रमाण घागतात, तर आपण आड जाणं इष्ट नाही. त्यांचा कोप व्हायचा नि आपलच नुकसान व्हायचं. अन् म्हणूनच सान्या रहिवाशांचं एकोप्याचं हश्य निर्माण झालं.

रामनवमीचा दिवस उद्यावर आला. कृष्णशास्त्री भीष्मांनी पुढाकार घेतला. मला त्यांनी मशिदीकडे जात असता हाक मारली. मी गेलो तीन चार वर्षे शिरडीला बाबांच्या दर्शनास चैत्रात फेरी टाकीत असे. त्यावेळी ‘अहो कांकासाहेब, थांबा जरा!’ अन् मी थांबताच त्यांनी आपल्या मनातील विचार मला सांगितला. उद्या आम्ही रामजन्माचा उत्सव मशिदीत साजरा करणार आहोत. तुम्हांला कसं काय वाटतं? कुणाची कसलीच आडकाठीयेऊ नये, म्हणून चौख व्यवस्था केली आहे. हा पहा परवाना!

‘अस्स! छान! पण एका अडचणीला तुम्हांला तोंड द्यावं लागणार आह!’

‘कोणती ती?’ भीष्मांनी विचारलं.

‘बाबांची परवानगी प्रथम मिळाली पाहिजे. नि दुसरी गोष्ट कीर्तनासाठी हरिदास बुवा मिळविणं.’

‘त्यावर चिचार न करता भीष्म तात्काळ म्हणाले,’ कीर्तनाला मी उभा राहीन! नि तुम्ही पेटीवर बसा. राधाकृष्णाबाई सूंठवडा करून द्यायला तयार आहेतच. त्यांचा उत्साह दांडगा. ताबडतोब त्या तयार होतील. तुम्ही बाबांच्या पुजेला निघालाच आहात. ते व्हा मीही तुमच्याबरोबर येतो. चला!’

काकांनी मशिदीत पाऊल टाकल. नि बाबांच्या पुजेला सुखात केली. ते व्हा बाबांनी विचारलं, ‘काय चालल होतं तुमचं वाड्यात?’

बाबांना काय उत्तर द्यावं, हे मला सुचेना. पुन्हा तोच प्रश्न भीष्मांना.

काय म्हणता? ‘बोला एकदाचे! बोलाना, असे गुपचूप का?’

मग भीष्मांनी इतरांची नावं घेऊनच त्यांचा मनोदय बाबांच्या कानी घातला. बाबा शांतपणे म्हणाले, ‘चांगलचं काम करताहात तुम्ही! करा की!’

बाबांची संमति मिळाली म्हवजे सर्व काम झालं, असं कधीच होत नसे. त्यात बाबा अडथळा आणीत, नि तेच ते कार्य उत्तमप्रकारे निभावून नेत. असं नेहमीच व्हायचं. माणसानं हुरळून न जाता सबुरीनं वागावं, हा त्यामागील त्यांचा हेतु असे. मी केलं असं होऊ नये.’ कर्ता करविता वेगळाच असतो, हे प्रत्येकानं जाणलं पाहिजे. प्रेरणा त्यांची. कार्य करणारे आपण नि सिद्धीस नेणारा अखेर तोच.

मशिदीसमोर सभामंडप घातला. नवमी उजाडली. लोकांची चिक्कार गर्दी झाली. बाबा लेंडी बागेत गेले आहेत ही संधी साधून पाळणा आणून तो मंडपात छताला टांगला. कुलांच्या माळांनी तो सजविला. भीष्मांनी टाळ चिपळ्या घेतल्या नि कीर्तनाला सुरवात केली. मी पेटीवर बसलो. गुरुस्तवन चालू झालं. तेवढ्यात भीष्मांना बाबांचं बोलावणं आलं. ‘असाल तसे ताबडतोब या !’ दुसरा निरोप मला आला. निरोप्या म्हणाला, काका, ‘तुम्हालाही बाबा बोलावताहेत !’

हच्या निरोपानं काकाच्या छातीत धस्सझाल. राधाकृष्णाबाईचा होत, खलबत्यात मुठ्ठडा कुटीत होता, तो तसाच वरच्यावर राहिला. त्यांचीही घाव रगुंडी उडाली.

निरोप ऐकतोब आमच्या हातापायातील बळ नष्ट झालं. बाबांसमोर गेलो, नि हात जोडून उभे राहिलो.

बाबांची मूर्ति रागानं लाल झाली होती. आम्हाला पाहाताच ते खेकसून म्हणाले, ‘कुणी बांधला तो पाळणा तिथं ? नि कशासाठी?’

हात जोडून शांतपणे आम्ही म्हणालो, आपल्याच परचानगीनं आम्ही श्रीराम प्रभूचा जन्मसोहळा साजरा करीत आहोत. ते ऐकून घेऊन बाबा शांतपणे म्हणाले, ‘बरं, बरं ! अरे, कुणीतरी जाऊन दोन हार घेऊन या रे !’

बाबांचं बोलणं पुरं होण्यापूर्वीच मंडळीतल्या एकानं घावत जाऊन दोन सुंदर हार आणले नि बाबांपुढं ते ठेवले. त्यातला एक हार माझ्या गळचात घातला, नि दुसरा बुवांच्या गळचात घालण्यास मला सांगितलं.

कीर्तन झाल. रामजन्म झाला. सगळीकडे गुलाल उधळून लोकांनी सर्व परीसर लालेलाल करून टाकला. बाबांनाही लाललाल करून सोडलं. त्यानंतर एकाएकी झटका प्रात्यासारखं होऊन बाबा उठून पाळण्याकडे घावले. ‘हा कुणी इथं टांगला ? काढा ! ताबडतोब इथून हलवा तो ! काय गरज होती इथं तो टांगण्याची ?’

बाबांचा हा रुद्रावतार पाहून राधाकृष्णाबाई घावरून गेल्या. लोकांचा मागून आणलेला पाळणा आता काही त्याच्या घरी घड जात नाही. त्याची मोडतोड होणार ! सान्या लोकांच्याही तोंडंचं पाणी पळालं तेव्हा.

मी पाळणा सोडण्यासाठी पुढं सरकलो. तेव्हा बाबा, अधिकच कृद्ध होऊन म्हणाले,” चल, हो बाजूला !’

आता काही पाळण्याची घडगत नाही दिसत, असंच लोकांना वाटलं. मी चूप बसलो. मग बाबांचा राग शांत होऊन म्हणाले, आताच तो सोडून कसं चालेल ? राहू दे तिथंच तो उद्यापर्यंत !’ हे ऐकताच लोकांनी निःश्वास सोडला. त्यांच्या जीवात जीव आला.

त्यानंतर दुसऱ्या दिवशी गोपाळकाल्याचं कीर्तन झालं. बाबा पुढं होऊन म्हणाले, ‘आता सोड तो पाळणा !’

त्यापुढं दरवर्षी मोठ्या थाटात नि उत्साहात रामजन्म साजरा होऊ लागला. हा इतिहास काका महाजनींच्या तोंडून ऐकत असता अंगावर काटा उभा राहून असे.

पुढल्या वर्षी रामनवमीला भीष्म नव्हते, म्हणून सिद्ध कवठाच्या बाळाभाऊ सातारकराना कीर्तनकार म्हणून आणण्यात आले. त्यांच्या गावी महामारीची साथ होती. त्याला सांगण्यात आलं, चल शिरडीला नि कर बाबांची सेवा. तुझ्या गावातील साथ नाहीकी होईल.’

बाळाभाऊ आधुनिक तुकारामबुवा. त्यांनी उत्तम कीर्तन करून सर्वांना डोलायला लावलं. बाबांनी त्याला पाचशे रुपये विदागी दिली. बाळाभाऊ एकदम खूश दिसले. त्यांना पाच वर्षांची विदागी एकावेळी मिळाली. अन् त्यानंतर कीर्तनकार लाभले दासगण. बाबांचे निष्ठावंत भक्त. बहुश्रुत, विनोदी, कल्पक नि कमालीचा बोलका. बाबांनीच त्यांना आपल्या पायापाशी आणलं, कीर्तनकार बनवलं नि फार मोठं केलं. असा हा रामजन्माचा इतिहास आजतागयत घडाक्यानं नि असंख्य भक्तांच्या साक्षीनं चालू आहे. जय श्री साईनाथ !

महानसंत सद्गुरु दासकिसनबाबा व सद्गुरु दासकिसन साईबाबा मंडळ

—श्री. गोपाल चंद्रीरामानी

२०१, व्ही. पी. पटेल रोड, गिरगांव मुँ. ४.

श्री कुशभाऊ महाराज

साईभक्त दासकिसनबाबा हे संतरत्न पुण्यात श्रावण वद्य अष्टमी शके १८२९
रात्री १२.०० चाजतां जन्माला आले. वडीलांचे नांव लक्षणराव नाईक व आईचे
नाव जमनाबाई. आईवडील प्रेमल, शांत, परोपकारी, सात्त्विक प्रवृत्तिचे व ईश्वरभक्त
होते. बाबांचे बाळपण अत्यंत कष्टप्रद, हालअपेष्टांत व दारिद्र्यात पार पडले. लहान
पणीच त्यांचे वडील घारले, व त्यांच्या कुटुंबावर संकटांची मालीका सुरु झाली.
अशावेळी त्यांच्या आईनी दारिद्र्याला कंटाळून, बाबा हे १५-२० दिवसांचे अस्ताना

त्यांना कचन्याच्या पेटीत टाकले. परंतु त्याच मोहल्लातील एका मुसलमान 'चांदणी' नावाच्या बाईनी ते मूल परत जमनावाईच्या स्वाधीन केले.

बाबा हालअपेप्टांत दिवस काढीत असतांना हे कुटूंब दरमजल करीत औरंगा बादला आले. तेथे फकीराचा दर्गा होता. याच ठिकाणी फकीराच्या वेषांत साईबाबांनी दासकिसन बाबांना दर्शन दिलं. त्यावेळी दारिद्र्यामुळे त्यांच्या अंगावर एकही चिंधी नसताना साईबाबांनी त्यांना कफनी दिली. व म्हणाले, "खुदा सब आनंद बनायेगा. बच्चा, दो आनेका धंदा करो. पेट भरो और सेवामें रहना" या जबाबानुसार दोन आण्यावर धंदा करून दासकिसनबाबा ईश्वर सेवा करीत होते.

दासकिसनबाबांनी लहानपणी गुराख्याचे काम केले. ते थून ते मनमाडला आले. तेथे एका मुसलमान सुताराच्या हाताखाली नोकरी केली. त्यावेळी त्यांचे वय अवधे १३ वर्षांचे होते. इमानेइतबारे नोकरी करीत असतांना ईश्वराची सेवा ते अखंड करीत होते. पुढे ते पुण्याला आले. तेथे त्यांनी रेल्वेत सुताराच्या हाताखाली काम केले. त्याचवेळी त्यांनी तंतुचाचाची कला अवगत केली. पुढे त्यांनी पुण्याला स्वतःचे दुकान थाटले. परंतु द्यंद्यातील चढाओढी व ईश्वर चिंतनामुळे द्यंद्याकडे दुर्लक्ष होऊ लागले त्यामुळे दुकान चालविणे कठीण झाले.

त्यानंतर पुणे म्युनिसिपालटी वर्क शॉपमध्ये मोटारी दुस्त करण्याचे काम करू लागले. त्यांत मैत्याच्याही गाड्या असत. परंतु त्यांनी कामामध्ये कुचराई केली नाही. ते ने हमी ईश्वर सेवत वेळ घालवित असत. ते पहाटे चार वाजता उठून प्रारंभिधी आटोपून स्नान करून औंदूंबरांच्या झाडाखाली तीन तास नामस्मरण करीत. परत रात्री नऊच्या सुमारास पुन्हा स्नान करून औंदूंबराच्या झाडाखाली रात्री १२ वाजेपर्यंत नामस्मरण करीत. त्याचप्रमाणे सकाळ-संध्याकाळ मातेला नमस्कार करून तिचे दर्शन घेत असत. हे व्रत अखंड १२ वर्षे केले. तसेच प्रदोष व्रत त्यांनी त्यांच्या महानिवाणीपर्यंत चालू ठेवले.

दासकिसन बाबांचे लग्न घ्याच्या २ व्या वर्षी झाले. त्यांच्या पत्नीचे नांव राधाबाई होते. ती पत्नी शांत, विरक्त व ईश्वर भक्त होती. पुढे तिला मुलगी झाली. परंतु ती लघकरच मरण पावली. त्यानंतर थोड्याच महिन्यांत पत्नी राधाबाईचे निधन झाले बाबांना लग्नाची इच्छा नंहती. परंतु त्यांच्या पायांत लग्नाची बेडी पडली. परंतु साईबाबांनी त्यांना संसारातून लघकरच मुक्त केले.

बाबांच्या पूर्वपुण्याईमुळे त्यांना साधुसंत व अवलियाचे दर्शन घडले. लहानपणी

आईवरोबर तीर्थक्षेत्रांना भेटी देतांना संत लोकांचे दर्शन झाले. त्यामधे प्रामुख्यान केडगावचे नारायण महाराज व गाडगेबाबा हे होत.

पत्ती राधाबाईचे निधन झाल्यानंतर दासकिसन बाबांची प्रकृति बिघडली, व काही चिचारामुळे त्यांना जगणे कठीण झाले. त्यांचे मन विषष्ण झाले. मन उदास झाल्यामुळे त्यांच्या मनांत आत्महृत्या करण्याचे चिचार घोळू लागले. एके दिवशी त्यांनी अमीरासोरखा पेहराव करून मुळामुठा नदीवरील लाकडी पुलावर जीव देण्यासाठी ते आले. परंतु तेथे आलीशाबाबांनी त्यांना रोखले. दासकिसन बाबांची चिचारपूस करून त्यांची कानउघाडणी करून त्यांना आत्महृत्येच्या चिचारपासून परावृत्त केले. पुढे दासकिसन बाबांनी त्यांची सेवा केली, व आशीर्वाद मिळविला.

दासकिसन बाबांच्या गुरु भगिनी कुशभाऊ इहचांनी सदगुरु कृष्णनाथ उर्फ कुशाभाऊ मिरजकर हचांची व बाबांची गाठ धालून दिली. पहिल्याच भेटीत हृष्टाहृष्ट झाल्यावर दासकिसन बाबांचे मन आकर्षित झाले व त्यांनी आपणांस अनुग्रह द्यावा अशी त्यांची इच्छा होती. ती इच्छा त्यांनी कुशाभाऊकडे प्रकट केली. प्रो. नारके यांच्या घरी दासकिसनबाबांना कुशाभाऊनी गुरुमंत्र दिला. त्यानंतर लागोपाठ दोन दिवसु गुरु दत्तात्रेय महाराज यांनी बालक रूपांत येऊन दासकिसन बाबांना त्यांच्या स्वस्थानी दर्शन दिले.

दासकिसनबाबा हे गुरु कुशाभाऊ यांच्याकडे आरतीला नेहमी जात असत. एके दिवशी कुशाभाऊनी दासकिसनबाबांना साईबाबांच्या प्रतिमेपुढे बसवून त्यांना प्रत्यक्ष साईबाबांचे दर्शन घडविले. बाबांनी गुरुची सेवा केली. तसेच गुरुनी त्यांची कित्येक वेळा परीक्षा घेतल्या. परंतु दासकिसन बाबा नेहमी उत्तीर्ण होत गेले. गुरुची गाठभेट झाल्यावरसुद्धा बाबांची नोकरी चालू होती. परंतु एके दिवशी साईबाबांनी जबाब दिला की 'बच्चा अभितक काम किया तो किया. अभी दुनियामें चल.' या नंतर बाबांनी नोकरीला कायमचा रामराम ठोकला, व जनसेवेचे व्रत हाती घेतले. पुढे गुरुच्या सानिध्यांत वेळ धालू लागले. त्यानंतर कुशाभाऊ गुरुची प्रकृति ढासल्ली. अंत: काळी त्यांनी दासकिसन बाबांना जचळ बोलविले व त्यांनी अखेरचा उपदेश केला. "भक्तीचा ज्ञानदीप सतत जळू दे. आजपासून तुम्हांला सर्व रस्ते मोकळे आहेत. जाति, धर्मविहळ कोणत्याही प्रकारचा भेदभाव मनात न वाढगता आपले जनसेवेचे कर्तव्य पार पाडा." यानंतर कुशाभाऊची ज्योत दि. १९-२-१९४४ ला अनंतात विलीन झाली.

श्रीदासकिसनबाबा व त्यांचा दरबार

गुरुच्या निधनानंतर दासकिसनबाबांनी काही काळ पुण्यात वास्तव्य केले. नंतर मुंबईला प्रयाण केले. मुंबईच्या मुळकामी प्रभादेवी, माझगांव येथे मंगळवारी व गुरुवारी आरती सुरु केली. त्यांच्या दर्शनाला बरेच भक्तमंडळी येत असत. काही कालाविधी नंतर त्यांची गुरुभगिनी मंजुळाबाई यांच्याशी गाठ पडली. गुरुभगिनी मंजुळाबाईच्या चिनंतीवरून दासकिसनबाबा गिरगाव या ठिकाणी स्थायिक झाले. मंजुळाबाईच्या आग्रहाखातर बाबांनी गिरगावात आरती सुरु केली. तेथेच त्यांनी जनसेवेचा अखंड झरा वाहत ठेविला. गुरुभगिनी मंजुळाबाई यांनी आपल्या निधनापूर्वी आपल्या दोन्ही कन्या म्हणजे दमयंती उर्फ ताईजी व पुष्पाजी यांचा सांभाळ करा असे वचन त्यांनी बाबांकडून घेतले होते. त्या वचनाला जागून त्यांनी १२वर्षे गिरगाव या स्थानी वास्तव्य करून येणाऱ्या प्रसंगाना अथवा संकटांना तोंड दिले.

गिरगावात आरती सूरु केल्यानंतर अनेक जातीचे व धर्माचे लोक जमू लागले दासकिसनबाबांनी सिद्धीना प्रसन्न करून घेतले होते. या सिद्धीने अनेक प्रश्न सोडविले. संसारिकांना मार्गदर्शन केले. उपचार सांगितले व लोकोपयोगी कार्य सुरु केले. अशा रीतीने दासकिसनबाबा हे खरोखरच सत्पुरुष होते. या सतपुरुषांनी आपल्या जवळ आलेल्या भक्तमंडळीच्या व्याधि आपल्या अंगावर घेऊन त्यांना सुखी केले. बाबांनी अनेक चमत्कार केले व अनेकांचा उद्घार केला. कित्येकांना पुत्रप्राप्ती करून दिली. अनेकांचे कल्याण केले. दासकिसन बाबांनी मुंबई, पुणे व पूलगावी आरती सुरु करून तेथे अनेक चमत्कार केले. त्यामुळे त्यांना मानणारा असा भक्तवर्ग अजूनहि आहे. त्यांनी केलेले चमत्कार येथे सगळे देणे अशक्य आहे.

दासकिसनबाबांनी गिरगावाच्या जागेत गुरु पौर्णिमा, दसरा, रामनवमी, गोकुळ अष्टमी व दत्तजयंती हे उत्सव मोठ्या प्रमाणात सुरु केले. त्यावेळी अलोट भक्तगणांची गर्दी होत असे. दासकिसनबाबांचे शिक्षण इन्फटपर्यंतच झाले. परंतु त्यांनी “साईस्तवन मंजरी” हे पुस्तक लिहून छापले. यातील साई पदे वाचल्यावर आपांस कळून येईल की त्यांच्या ठिकाणी किती अगाधज्ञान व साईबाबांवरील, श्रद्धा, भाव व भक्तिपदोपदी दिसून येते.

दासकिसनबाबांचे गिरगावातील १२ वर्षांच्या वास्तव्यानंतर त्यांना आपला अंतिम काळ जवळ आल्याची जाणीव झाली. त्यांनी भक्तमंडळीच्या गाठीभेटी घेऊन त्यांना आपण फार दूर जाणार आहोत, मी पुन्हा मुंबईला येणार नाही. अशी गवाही दिली. परंतु भक्तमंडळीना त्यांच्या बोलण्याचा अर्थ न समजल्यामुळे त्यांच्या निर्वाणा नंतर भक्तवर्ग अखेरीस दुःखी झाला. बाबांनी निर्वाणाच्या अगोदर २१ दिवस पुण्याला वास्तव्य केले. त्याठिकाणी वरील मुदतीत त्यांनी आपले राहिलेले अपुरे कार्य पूर्ण करून घेतले. यानंतर दिनांक १४-१२-६१ रोजी पहाटे पुण्याला दासकिसन बाबांनी देह ठेविला.

दासकिसन बाबांनी आपला देह ठेविला यावर भक्तमंडळींचा विश्वास बसेना. परंतु ज्या भक्तांनी त्याचे चमत्कार पाहीले ते धन्य होत. दासकिसबाबांच्या महा निर्वाणामुळे भक्तमंडळीवर बांका प्रसंग उभा राहीला. ज्याला त्याला वाटे आपल्याच कुटुंबातील कर्ता पुरुष निघून गेला आहे. परंतु दासकिसन बाबांनी आपल्या मानस कन्या दमयंती उर्फ ताईजी यांना जबाब दिला होतो कीं, “मी जरी गेलो तरी माझ्या मागे माझी हाडे तुझ्यावरोबर कामे करतील”. भक्तगणापासून बाबा शरीराने गेले तरी सर्वे भक्तगणांना बाबा आपल्या जवळच आहेत असा अनुभव नेहमी येत होता.

भक्तगणापैकी एक सिंधी गृहस्थ कै. गोविंदजी कुपलानी यांनी गिरगावातील हच्चा स्थानाला दमयंती ताईच्या हाती आरतीचे तबक देऊन परत आरती मुरु केली. आजही ही आरती व भजन नित्य नियमाने दरगुरुवारी रात्री ८॥ते ११॥ वाजेपर्यंत चालू असते.

दासकिसबाबांच्या महानिर्वणानंतर दमयंती उर्फ ताईजी हच्चा सद्गुरु दासकिसन साईबाबा मंडळाची धुरा वाहत आहेत. साई भक्तीची पालखी आपल्या खांद्याचर घेऊन साईपताका फडकविण्याचे काम करीत आहेत. ताईजी म्हणजे एक चालते बोलते नवचैतन्य. भजन संपताच डोळे मिटतात. प्रत्येक भक्तांने विचारलेल्या प्रश्नाचे उत्तर देऊन त्यावरील उपचार सांगितले जातात. तसेच आपल्या मंडळातील भक्त वाईट मार्गानी जात असेल तर त्याला जाणीच करून देतात. त्यांना योग्य ते मार्गदर्शन करतात. ताईजींना भक्तगणाच्या उद्घाराची तसेच भक्तांच्या सुखाचा ध्यास लागलेला आहे. भजनानंतर सगळच्या भक्तांच्या प्रश्नांची उत्तरे दिली जातात. ही उत्तरे फक्त मुंबईतील भक्तांची नसून, स्पेन, मॅनिला, सिंगापूर, व हॉगकॉंग येथील विखुरलेल्या भक्तांची श्रीं. गोपाल चंदीरामानी यांना फोन अथवा पत्र लिहून आपल्या अडी—अडचणी दरबारांत विचारण्यास ते सांगतात व त्यांच्याही प्रश्नाची उत्तरे दिली जातात.

ताईजींनी दासकिसनबाबांच्या निर्वणानंतर सुद्धां फार मोठा भक्तवर्ग निर्माण केलेला आहे. या सर्व भक्तगणांना साईभक्तीची ओऱ त्यांनी निर्माण केलेली आहे. या भक्तगणांमध्ये अठरा पगड जातींचे व धर्माचे लोक आहेत. हच्चा सर्वांशी त्या प्रेमाने, आपुलकीने वागतात. परमपूज्य दासकिसनबाबा जरी आज आपल्यामध्ये नाहीत तरी सुद्धां त्यांचा वारसा लाभलेल्या ताईजी बाबांना वाट पूसत व त्यांच्या मागोमाग पाऊल ठेवून साईभक्ताचा चटवृक्ष पसरविण्याचा प्रयत्न करीत आहेत.

आज ताईजींच्या मार्गदर्शनाखाली सद्गुरु दासकिसन साईबाबा मंडळ गिरगावातील जागेत रामनवमी, गुरु पौर्णिमा, गोकुळ अष्टमी, दसरा व दासकिसनबाबा निर्वण दिन हे उत्सव साजरे करीत आहेत. दासकिसनबाबा हे हच्चात असतांना ताईजींच्या समोर त्यांनी दोन बड्ड्या आसामीच्या पुढे असे सांगितले की, “मला कोणी उठ म्हणणार नाही अशी वीतभर जागा द्या.” त्यांची इच्छा त्यांच्या हयातीत पूर्ण होऊ शकली नाही. परंतु नुकताच सदगुरु दासकिसन साईबाबा मंडळीने मालाड येथे साईबाबा मंदिर बांधण्याचा संकल्प केलेला आहे. त्याप्रमाणे परमपूज्य ताईजींच्या

मार्गदर्शनाखाली मंदिराच्या बांधकामाचे काम सुरु होऊन १३ काम पूर्ण झालेले आहे. अशा रीतीने दासकिसनबाबांची इच्छा कांही काळानी साईकृपेने पूर्ण होण्याच्या मार्गावर आहे.

दासकिसन साईबाबा मंडळ हे परमपूज्य ताईजीच्या मार्गदर्शनाखाली कार्यरत झाले असून मंडळाचे अध्यक्ष श्री. गोपाल सी. चंदीरामानी (फेविरट फॅब्रिक्सचे मालक') हे तनमनधन अर्पण करून आपला अमोल वेळ मंदिराच्या बांधकामाकरिता खर्च करीत आहेत. अध्यक्ष आपल्या मंडळाला सर्वतोपरी साहाय्य करीत आहेत.

जय जय श्री रघुनाथ समर्थ

—श्री. मधुसूदन वामन करबेळकर

रघुनाथ निवास चेबूर गावठाण मुम्बई—४०००७१.

आरामः कल्पवृक्षाणां, विरामः सकलापदाम

अभिरामस्त्रिलोकानां, रामः श्रीमान स नः प्रभुः

(श्रीराम हा कल्पवृक्षांचा जण सुंदर वगीचाच आहे. सर्व आपत्ति घालविणारा व त्रैलोक्यात मनोहर असा तो राम आमचा प्रभू आहे (श्रीराम रक्षा श्लोक १६)

उभा कल्पवृक्षातळीं दुःख वाहे ।

तथा अंतरी सर्वदा तेंचि आहे ॥

जनीं सज्जनी वाद हा वाढवाचा ।

पुढे मागुता शोक जीवीं घराचा ॥ (६१ षष्ठा श्लोक व मनाचा)

वरील दोन्ही श्लोकांचरून हाच अर्थ निघतो कीं, श्रीराम हा सर्व आपत्ति घालविणारा व सर्व सुख प्राप्ती करून देणारा आहे. असा जो महान कल्पवृक्षांचा

कल्पवृक्ष श्रीराम त्याच्या छायेत उभा असूनहि माणूस जरदुःख करीत बसेल तर त्या हत भाग्याच्या अंतरी सर्वकाळ तेंदुःखच भरून राहील. जनांत लौकिकात व सज्जनानाच्या समोरहि हा दुःख वाद वाढवीत गेल्यास जीवनांत पुढे मागे, सर्व बाजूने, शोंक करीत बसावे लागेल. सदा सर्वकाळ श्रीराम हा आपले हृदयांत असून त्याची व आपली अखंडीत अशीच भेट असते. म्हणून आपण जे जे कांही चांगले वाईट करीत आहोत ते तो सर्वदा आपले जवळ राहून वघत आहे. त्याचा जाब हा त्याला द्यावा लागणारच आहे हे निश्चित समजून असावे. श्रीराम हा ‘मर्यादा पुरुषोत्तम’ म्हणून प्रसिद्ध आहे. श्रीरामाचे आचार धर्माला तोड नाही. चांगल्या गोष्टींचाच तो भोक्ता आहे म्हणून नित्य चांगल्या गोष्टी, चांगल्या योजना उराशी बाळगून ठेवाव्यात. श्रीराम हा नित्य आपले जवळ असल्यामुळे त्या कल्पवृक्षाचे छायेत त्या गोष्टी ते संकल्प सिद्ध होतात. नित्य दुःखाचे चितन केल्याने किंवा आपल्या दारीद्रचाचा विचार करीत बसल्याने ते विचार बाह्यमनांतून आंतर मनांत म्हणजेच श्रीरामाजवळ पक्के होतात व पर्यायाने परिस्थिती खालावत जाऊन कशांतही आनंद वाटत नाही. जीवन नकोंसे होते. यापेक्षा श्रीराम माझे जवळ नित्य आहे. मी चांगले प्रयत्न करीन, माझे हातून दान धर्म व्हावा, गोरगरीबांची सेवा घेंडावी, यत्न तोंदेव जाणावा हा विचार पक्का मनाशी धरून मी दिर्घेद्योग करीन अशी धारणा घरल्यास त्याला श्रीराम मदतीचा हात दाखवितो व त्याला सहाय्यभूत होतो.

ज्याचे आपण नित्य चितन करतो तदाकार तो होत असतो असा एक सिद्धांत आहे. अळीला भ्रमराचा ध्यास लागल्यामुळे काही काळांत अळी भ्रमर रूप होते. संतांनी नित्य श्रीराम चितन केल्यामुळे ते रामरूपच झाले. श्रीरामाला अशा संतांची पूजा आपल्या पूजेहूनही फार श्रेष्ठ वाटते. विभिषणाला सांगताना श्रीराम म्हणतात ‘अतः सुग्रीव मुख्यास्त्वं पूजयाशु विशेषतः । पूजितेषु कपीन्द्रेषु पूजिनोऽहं न संशयः’

अर्थ – म्हणून तू विशेषतः सुग्रीवादी वानरांचा सत्कार सत्वर कर. वानर श्रेष्ठ अंचरा सत्कार केलास म्हणजेच माझा सत्कार केलास हचांत संशय नाही.

श्रीसाईबाबा हे रामभक्त होते. रामावर त्यांची नितांत श्रद्धा होती. श्रीराम कृपेने साईबाबा रामच झालेले होते. कांहीच्या म्हणण्याने असेही असेल कीं श्रीराम हाच साईरूपाने आला असेल व म्हणूनच श्री साईराम असा राम मंत्र तयार झाला काहीही असो परंतु श्रीसाईची रामावर नितांत श्रद्धा होती. त्यांनी आपले महानिर्वाणी-पूर्वी श्रीरामायणाचे पाठ करून घेतले होते. ‘श्रीराम जन्मोत्सव’ त्यांनीच शिर्डीत

सुरु केला व तो आजतोगायत सुरु आहे. श्रीरामांनी, वानर, भिल्ल, स्त्रिया, पुरुष, खारकुंडी, अस्वल, वृक्ष, घोंडे, गरीब, श्रीमंत, विद्वान, अज्ञानी, राक्षस, बिभिषण, सर्व तन्हेच्या गोष्टींवर सारखे प्रेम केले. एका कुञ्च्याची (सारमेय) तकार कोटीत म्हणजेच दरबारात चालवून त्याला न्याय दिला. श्री साईनाथांनीही डुकरे, कुत्रे, माणसे, विट, गरीब, श्रीमंत वगैरे सर्व थरांचे बाबतींत सारखेच प्रेम केले. श्रीरामाला अशा आपले भक्ताचाच—उत्सव अधिक प्रिय वाटतो म्हणून आज भारतातच नव्हे तर सर्व जगभर साईचा दरबार भरत चालला आहे. रामांनीही आपले नांव साईचे माणे घेऊन श्रीसाईना मोठेपणा दिला आहे. 'साईराम' हचावरून श्रीरामांचे भक्तावर किती प्रेम आहे हे सहज कळून येईल. ज्या ज्या मंगलगोष्टी दिसतात त्याला मंगलत्व देणारा हा 'श्रीराम' आहे. ज्यांत राम नाही ती गोष्ट टाकाऊ होते. श्रीरामाचा अवतार दुष्टांचा नाश व सज्जनांचा प्रतीपाल, धर्माचे रक्षण करण्याकरिता झाला. तोच राम कलीयुगामध्ये (स: आई=साई) सर्व जगावर मातृवत प्रेम करण्याकरीता आला. आपण जीवनांत त्रास भोगून जगाला आनंद दिला व आजही सर्वांना मातृवत हाकेला 'ओ' देतो अशा श्री साईरामाला माझे अनंत प्रणाम. जय साईबाबा जय साईराम, मुखांत राहो सदा तव नाम.

(पान २४ वरून)

याकरिता ईश्वराशी मीलन हेच खरे अंतिम सुख आहे. संकट-दुःख ही ढगप्रमाणे येतात आणि जातात. ती काही कायम स्वरूपाची नसतात. आपण आपले कार्य करीत असतांना ते जिदीने व चिकाटीने केले पाहिजे, परमेश्वर आपल्या कार्याच्या पाठीमागे सदैव असतो. म्हणून प्रत्येकाने परमेश्वराची उपासना केली पाहिजे. उपासना म्हणजे काय?

"उपासना म्हणजे आपले अस्तित्व ईश्वराच्या अस्तित्वात मिळविणे आणि भक्तीचा आनंद मिळविणे."

ईश्वर निर्गुण आणि निराकार आहे. परंतु जेव्हा जरूर पडते तेव्हा तो आत्ममायेच्या योगाने शरीर धारण करून अवतार घेतो. मानवांमध्ये तो मानवप्रमाणे वाचरतो, परंतु काही वेळा आपले अवतारित्व निर्दर्शनास आणण्याकरिता तो चमत्कार आणि अलौकिक कृत्ये करून लोकांचे मन आपल्याकडे वेधून घेतो.

म्हणून प्रत्येक मानवाने आपल्या सुसंस्कृत हृदयात ईश्वरनामाची स्थापना केली पाहिजे. त्याला प्रेमरूपी पाणी घालून त्याच्या सभोवतार शिस्तीचे

कुण घालून त्याचे संरक्षण केले पाहिजे. म्हणजे तो वाढेल, फुलेल आणि आनंदरूपी फळ देईल.

श्री सार्वबाबांनी शिरडीमध्ये वास्तव्य करून तेथील लोकांमध्ये व तेथे येणाऱ्या भाविक भक्तांच्या हृदयात भक्तीचे व ईश्वरी उपासनेचे जे बीज रुजंवून ठेवले आहे त्याचा कालांतराने भव्य वृक्ष झाल्याचा दिव्य चमत्कार आज आपणांस शिरडी येथे पहाचयास मिळत आहे.

जप, ध्यान आणि सेवासाधना यातून ईश्वराचिषयी प्रेम निर्माण होते. याकरिता प्रत्येक भक्ताने आपली भक्ती निस्वार्थी, निपक्ष, निहैंतूक अशा प्रकारे केली पाहिजे. परमेश्वराची आराधना ही शिदोरी असून ती जन्मभर पुरुन उरणारी आहे.

नवविधा भक्ती म्हणजे काय ?

भक्तीचे एकूण नऊ प्रकार शास्त्र ग्रंथांमध्ये सांगितलेले आहेत. त्यालाच नवविधा भक्ती म्हणून संबोधले आहे. भक्तीचे हे नऊ प्रकार खालीलप्रमाणे आहेत.—

(१) श्रवण भक्ती	(२) किर्तन भक्ती	(३) नामस्मरण भक्ती
(४) पादसेवन भक्ती	(५) अर्चन भक्ती	(६) वंदन भक्ती
(७) दास्य भक्ती	(८) सरूप भक्ती	(९) आत्मनिवेदन भक्ती

वरील नऊ प्रकारच्या भक्तीची थोडव्यात माहिती पाहू.

(१) **श्रवण भक्ती :** श्रवण भक्ती म्हणजे हरिकथा, पुराण व अध्यात्म निरूपण ऐकणे होय.

यांमध्ये ब्रते, तीर्थ, दानधर्म इ.चे महिमे ऐकणे तसेच अनेक तीर्थस्थाने, तेथील महात्म्य, अनेक मंत्र-जप किंवा साधना किंवा तप करण्याचे प्रकार ऐकणे.

(२) **किर्तन भक्ती :** किर्तन भक्ती म्हणजे परमेश्वराची कथा करावी. आपल्या वाणीमधून परमेश्वर गुण यथार्थ गात रहावे.

यामध्ये किर्तन साहित्य संपादन करावे. याकरिता हरिकिर्तनाची मनां-पासून आवड धरावी. त्याबद्दल आपणास अत्यंत गोडी आणि उत्कंठा असावी. किर्तन हे परमेश्वराला आवडते. किर्तनाने श्रोता, वक्ता, आणि परमेश्वराचे समाधान होते. किर्तनाने वाणी पवित्र होते. किर्तनाचा महिमा अगाध आहे.

श्रवण भक्ती आणि किर्तन भक्ती या दोन्ही प्रकारास दम असे संबोधले जाते.

(३) नामस्मरण भक्ती : परमेश्वराच्या स्वरूपाचे स्मरण करावे. त्याचे नाम अखंड गावे, आणि त्यामुळे समाधान प्राप्त करून घ्यावे. ही नामस्मरण भक्ती होय.

यामध्ये नामस्मरणाचा नित्यनेम महत्वाचा भाग आहे. परमेश्वराच्या, नामस्मरणाने संकटे व विघ्ने नाहीशी होतात. परमेश्वर संकटसमयी भक्तांचा सांभाळ करण्याकरिता भक्ताच्या पाठीशी उभा राहतो. नामस्मरणाचा महिमा अगाध आहे.

नामस्मरण भक्तीस शम असे संबोधले जाते.

(४) पादसेवन भक्ती : काया, वाचा, मने करून मोक्ष प्राप्तीसाठी सदगुरुंची चरणसेवा करणे म्हणजेच पादसेवन भक्ती होय.

जन्ममरणाची यातायात चुकविण्यासाठी सदगुरु चरणी अनन्यभाव ठेवणे ह्याचेच नाव पादसेवन भक्ती होय. कारण संसार सागरातून तरून जाण्यासाठी सदगुरुंच्या कृपेशिवाय दुसरा अन्य उपाय नाही. याकरिता सदगुरु चरणसेवा हात सर्वांत साधा आणि सोपा मार्ग आहे.

सदगुरु वाचून सन्मार्ग मिळत नाही. म्हणून हा सन्मार्ग (ज्ञानमार्ग) कळण्याकरिता संतसंगती धरणे आवश्यक आहे.

(५) अर्चन भक्ती : अर्चन म्हणजे देवदेवतांची पूजा होय. ही पूजा शास्त्रामध्ये सांगितलेल्या पद्धतीने केली पाहिजे.

याकरिता प्रत्येकाने देह, वाणी, मन, चित्त, द्रव्य, जीव, प्राण ह्यांनी उत्तमप्रकारे भावनापूर्वक परमेश्वराचे पूजन करणे म्हणजेच अर्चन भक्ती होय.

(६) वंदन भक्ती : देव, साधू संत, सज्जन, यांना नमस्कार करणे. ही वंदन भक्ती होय.

नमस्कारामुळे लीनपणा अंगी येतो. यामुळे सज्जनांशी व साधुसंताशी सर्व होते. यामुळे चित्ताचे दोष नाहीसे होऊन घडलेल्या अन्यायांची क्षमा होते. नमस्कारामुळे गुरुदेव ह्यांची कृपा व प्रसन्नता वाढत जाते.

अर्चन भक्ती व वंदन भक्ती यांना तितिक्षा असे संबोधले जाते.

(७) दास्य भक्ती : सदा सर्वदा देवद्वारा सन्धिध राहून जे जे कार्य पडेल ते ते करीत राहणे, म्हणजे दास्य भक्ती होय.

याकरिता जी जी कामे वाटणीस येतील ती तत्परतेने करण्यास पुढे यावे. आपला मोठेपणा विसरून सर्व प्रकारचे दास्यत्व पत्करावे.

यामध्ये सर्वांची अंतःकरणे समाधान पावण्यासाठी करुणायुक्त व स्तुतीपर भाषण करावे.

(८) सख्य भक्ती : सख्य भक्तीमध्ये परमेश्वराशी अत्यंत सख्य असे करावे की, त्याला प्रेमसूत्राने बांधून टाकावे. देवास जे आवडत असेल तमेच आपण घागल्यास देवाशी सख्य होईल.

याकरिता भक्ती, भाव, भजन, कथा, किर्तन इ. गोष्टी परमेश्वरास आवडत असतात.

एकनिष्ठपणाने मनापासून व अंतःकरणापासून परमेश्वराशी सख्य केल्यास प्रत्यक्ष परमेश्वर आपणास मिळतो. परमेश्वर अनाथांचा, पतितांचा वाली आहे. तो कृपेचा सागर आहे. तो करुणेचा मेघ आहे.

दास्य भक्ती व सख्य भक्ती यांना श्रद्धा असे संबोधले आहे.

(९) आत्म निवेदन भक्ती :

यामध्ये सर्वत्र एक आत्माच आनंदरूप आहे. परमात्माही एकच वाहे. आत्मा निर्गुण व निरर्जन (मायारहीत) आहे. आत्म्याचे पूर्णत्व सर्वत्र परिपूर्ण असे भरलेले आहे.

आपण मिथ्या असून परमेश्वर खरा आहे, आणि देवभक्त दोवेही एकरूप आहोत. हच्या वचनाचे रहस्य जे जाणतील त्यास आत्मनिवेदन महणतात

या नवविधा भक्तीमध्ये आत्मनिवेदन ही भक्ती अतिशय महत्वाची व मुख्य होय.

आत्मनिवेदन भक्तीस समाधान असे संबोधले आहे.

अशी ही नवविधा भक्ती केल्याने सायुज्यतामुक्ती मिळते. भक्ती करीत असताना गुरु असणे हा महत्वाचा भाग आहे. परमेश्वराचिष्यी जो ज्ञान शिकवितो तोच खण्या अर्थाने गुरु शोभतो. खरे गुरु तेच की, जे जीवनाचे खरे उद्देश कोणते? आणि ते कसे साध्य करावे याबाबत मार्गदर्शन करतात.

गुहेत हजारो वर्षांचा अंधार जरी असला तरी दिवा जसा त्याला हृद्यार करतो त्याप्रमाणे गुरु बोध हा अनेक जन्मातील संस्काररूपी अंधार नाहीसा करून मलीन हृदयाला निर्मल करतो.

कळीपणातून मुक्त ज्ञात्यावर फुलांतून सुवास बाहेर पडतो, आणि तो जसा आसपासच्या लोकांना आल्हाद देतो त्याप्रमाणे अज्ञानाचा परिपूर्ण नाश ज्ञात्यावर सिद्ध पुरुषांचे दिव्य सामर्थ्य प्रगट होऊ लागते. त्यायोगे त्यांच्या

सहवासात आलेल्या माणसांची चिता, उद्वेग, पाप, ताप, दुःख-दैन्य, संकटादी, दूरिते नाश पावतात.

श्री साईबाबांनी आपल्या भक्तांना उपदेश केला तो असा,

“माझ्यावर जो निरपेक्ष भावाने आणि हृदयाच्या तळमळीने प्रेम करील त्यालाच माझ्या खन्या आणि सत्य स्वरूपाची ओळख पटेल. माझ्याशिवाय सारे जग त्याला शून्य दिसेल. माझ्या ठिकाणी आपल्या सर्व मनोविकासांचा होम करणाऱ्या व्यक्तिला मी या जन्मातच नव्हे तर जन्मोजन्मी कधीही अंतर देणार नाही. मी माझी स्वतःची शक्ती दयाधन परमेश्वराकडे खर्च करून माझ्या भक्तांच्या उपकारांची शक्य ती फेड करीन.”

जे बीज पेरले ते उगवायचे आणि एक बीज पेरले असता त्याचा मोबदला अनेक पटीत मिळवायचा, हा ईश्वरी न्याय सर्वत्र दिसून येतो. करिता सुखेच्छूने ते पेरतेवेळीच सुपीक हाती लागण्यासारखेच पेरले पाहिजे. तेव्हा आपण श्री साईचरणी सर्वांनी प्रार्थना करू या. हे साईनाथा, रानात चरत असलेली गाय जशी आपल्या वासरासाठी धावून येते आणि त्याला दूध पाजून तृप्त करते त्याप्रिमाणे हे अनंता माझ्या सर्व साई भक्तांसाठी तू सत्वर धावून ये आणि एकवार प्रेमामृत पाजून आम्हां सर्वांना तृप्त कर.

हे साईनाथा, तुझ्या चरणकमलावर माझे मस्तक टेकू दे. हे साईनाथा तुझ्या प्रेमाने माझे हृदय भरून वाहू दे आणि त्या प्रेमाच्या योगे चितेने होएपळणाऱ्या जीवांचे दुःख पार नाहीसे होऊ दे.

॥ श्री साई चरणी कोटी कोटी प्रणाम ॥

श्री साईराम मीलन महायज्ञ -

-डॉ. अनिल जायस्वाल

साई विलनिक, चितार ओळ, नागपूर-२.

साईंचि आम्हा परम्मह ।
साईंचि आमुळा परमार्थ परम ।
साईंचि श्रीकृष्ण श्रीराम ।
निजाराम श्रीसाई ॥६५॥

— (अध्याय ४—श्री साईसच्चरित)

वाचकहो, श्री रामचंद्र प्रभंची छबी आपण अनेकदा पाहतो. प्रत्येक छ बींत धनुष्य-बाण त्यांच्या सोवतच असतो. धनुष्यबाणाशिवाय श्री रामाचे दर्शन कधीच होत नाही. मग ते राज्यासनावर आरूढ असोत वा सीतामाते-बरोबर वनवासात असोत. सदा सर्वदा धनुष्यबाण बाळगलेले दिसतात.

उपनिषदामध्ये उल्लेखित केल्या गेल्याप्रमाणे,

‘प्रणवो हि धनुः।’

-धनुष्यास ओमकाराची उपमा दिली गेलेली आहे. ओमकार अर्थात् ज्ञान. ज्ञानच वनुष्य आहे. धनुष्य हे ज्ञानाचे स्वरूप आहे.

बाण हे चिवेक स्वरूप आहे.

ज्याप्रमाणे श्रीराम धनुष्य-बाणाने सदैव सुसज्ज दिसतात. त्याचप्रमाणे आपणसुद्धा ज्ञान आणि विवेकाद्वारे सुसज्ज असावयास पाहिजे. परंतु भक्ती-मार्गावर अग्रेसर होण्यास जास्त ज्ञानही नको किंवा केवळ अज्ञानही असावयास नको.

मध्यम वर्गाच्या ज्ञान व विवेकाद्वारे च मानव-प्राणी भक्तीमार्गाचे अवलंबन करू शकती.

इतरां न साधे जें बहु सायासें ।

तेंच साधील तो अल्पायासे ।

जो दृढ़ धरी त्या सगदु रुचे कासे ।

तया प्रकाशे सद्विद्या ॥१२४॥

— (अध्याय १६—श्री साईचरित्र')

आणि पूढील ज्ञान व विवेक अर्थात सद्विद्या भवतास आपोआपच उपजत असते.

न जाणों कामरूपी दैत्य केव्हा विघ्न टाकेल. कामरूपी दैत्य आपल्या प्रत्येकाचे मागे सारखा धावत आहे. जसजसे भक्तीमार्गावर आपण अग्रेसर होतो तसेसे हा कामरूपी दैत्य अधिकाधिक छळत असतो. शेवटी परावृत्त करून हाच आपणांस भक्ती मार्गपासून विमुख करतो. ज्ञान व विवेक जवळ बाळगल्यास हा कामरूपी दैत्य परावृत्त होतो. मग तो आपल्याजवळ फटकण्याचे धाडसही करीत नाही. जर कदाचित केले तरी ज्ञान व विवेकाद्वारे तो पराजित होतो.

काम, लोभ, दंभ, क्रोध, मोहमाया आदी सर्व दैत्यच आहेत. हे 'सहा' मानव-धर्माचे शत्रु आहेत. म्हणूनच या सर्वांस आपण 'षड-रिपु' असे म्हणतो. ज्याच्या डोळ्यांत पाप आहे तोच दैत्य आहे. प्रतिक्षण जो जागरूक असतो त्याचे हे दैत्य काहीच विगडवू शकत नाहीत.

श्री रामचंद्र प्रभुचे स्वरूप अद्भुत आहे. दैत्यकुळांतील शूर्पणखेच्या मनांत श्रीरामावद्दल ओढ निर्माण झाली. परिणामस्वरूपच तिने श्रीरामास पतिस्वरूपांत प्राप्त करण्याचे धाडस केले. आपले हृदयतर या दैत्य-स्त्री पेक्षाही कठोर-पाषाण स्वरूपी आहे. आपल्यात श्रीरामास प्राप्त करून घेण्या-विषयी तिच्या इतकी तळमळच नाही. आपण त्या शूर्पणखेपेक्षाही निम्नस्तराचे आहोत-हाच निष्कर्ष निघतो.

श्री साईसमर्थाचे स्वरूपही अद्भुत आहे—हे खालील ओळीचरून स्पष्ट होते.

रूप पाहतां तें गोमटे ।

परमानंदे कंठ दाटे ।

नयनी आनंदा पाझर फुटे ।

हृदयी प्रकटे अष्टभाव ॥७॥

सोहंभावास जागवीत ।

निजानंदास प्रकटवीत ।

ठारींच मीतूंपणा विरवीत ।

सामरस्ये अद्वैत मिरवी ॥८॥

चाचू जातां पोथीपुराण ।

पावलो पावली सगदुरूस्मरण ।

साईच नटे रामकृष्ण ।

करवी श्रवण तिजचरित्र ॥९॥

—(अ-६—श्री साईचरित्र)

परिसूं बैसतां भागवत ।
कृष्णचि साई नखशिखांत ।
घाटे गाई ते उद्धवगीत ।
भवतनिजहित साधाया ॥१०॥

दशरथ राजाच्या आज्ञेनुसार.

श्रीराम-लक्ष्मण महर्षि विश्वामित्राबरोबर सिद्धाश्रमात आलेत. विश्वामित्र मुनि आदि यज्ञ करीत आहेत. श्रीराम-लक्ष्मण यज्ञ कुंडांच्या सर्व प्रवेशदारांवर संरक्षणार्थ उभे आहेत. त्यांनी शक्तीदेवीची उपासना केली. फलस्वरूप सर्व दारांवर असंख्य राम-लक्ष्मण उभे असलेले दैत्यांना दिसत आहेत.

—साक्षात ईश्वरास पाहून दैत्य शिथिल पडतात.

—मनातील ईश्वराच्या नामस्मरणास पाहून ‘घडरिपूळे’ ही आक्रमण स्थिरावते.

ईश्वरास पाहून दैत्य सैरावैरा पळतात.

नामस्मरणांपुढे मनातील घडरिपूळ नष्ट होतात.

विश्वामित्र-मुनी यज्ञकुंडात आहुति टाकतात. परंतु संरक्षणासाठी उम्म्या असलेल्या श्रीराम-लक्ष्मणाकडे पाहून त्यांचे मन दोलायमान होत आहे. त्यांचे सर्व लक्ष या श्रीरामचंद्र प्रभुकडेच आहे.

कर्मरत असूनही ईश्वराचे सतत चितन करा.

आपलेही सर्व कर्म यज्ञाच्या आहुतीप्रमाणेच होतील.

मनातील मलीनतेस नष्ट करण्यासाठीच यज्ञ केला जातो. यज्ञ, तप, स्वाध्याय व ध्यानाच्या परिणामस्वरूपच नव्हा तर असते.

ईश्वरदर्शन वा साक्षात्कार हे मनशुद्धीचेच सुफळ आहे.

विश्वामित्रांनी यज्ञास प्रारंभ केला. हे दैत्यांनी ओळखले. करीता ते चिन्ह टाकावयास प्रवृत्त झालेत. परंतु श्रीरामाच्या घडलेल्या वारंवार दर्शनाने मारीच या दैत्याचा स्वभाव पार बदलला.

ज्याच्या दर्शनाने स्वभाव बदलतो तोच ईश्वर.

आपल्या श्री साईमाऊळीच्या दर्शनाने केवळ मानवाचाच मव्हे तर पशुचा देखिल स्वभाव बदलतो—हे सर्व चिदितच आहे. मारीचने ठरविले की, श्री विश्वामित्रांच्या यज्ञांत चिन्ह टाकणे योग्य नाही.

“परंतु माझ्या मनांत असले विचार कसें काय उत्पन्न झालेत. आज माझे मनच माझ्या ताब्यात नाही. हे कसे काय? माझ्या मनाचरील ताबा कसा काय सुटला? श्रीराम-लक्ष्मण आलींगन बद्ध होण्यास ते सारखे तळमळत आहे. अगोध प्रेमाने माझे हृदय ओंथंबून आलेले आहे.”

—असले विचारचक्र मारीच या दैत्याच्या डोक्यात फिरत आहे. मारीच सारख्या दैत्याची सुद्धा श्रीराम दर्शनाने बुद्धी सुधारली गेली.

अलीकडचे मानव सुद्धा श्रीराम-श्री साईच्या दर्शनास्तव जातात. एकदा नाही अनेकदा जातात. परंतु दर्शनोपरांतही बुद्धि-सुधार होत नाही.

ईश्वराच्या दर्शनानंतरही बुद्धिपालट न झाल्यास—

—‘आपण दैत्यपेक्षाही अघम आहोत—’

हाच निष्कर्ष निघतो.

नित्यनियमित रामायण, श्री साईचरित्र, भागवत, महाभारत वाचले, देवदर्शन केले तरीपण जीवनांत संयम, सदाचार, सरलता आले नाहीत. तर आपण मारीच या दैत्यपेक्षाही निम्नस्तराचे आहोत—हे म्हणावे लागेल.

श्रीराम-श्रीसाई परमात्मा आहेत. ईश्वर दर्शनाने दैत्यरूपी बुद्धी बदलते तर त्यांत आश्चर्य कसले! श्रीरामाची नक्कल करता-करता व श्रीरामांचे चित्तन करता-करता रावणाचे काम मरत असतात.

मानवच काय तर पशु-पक्षी, कृमी-किटकसुद्धा ईश्वराच्या आज्ञेनुसारच वागतात. श्रीसाईदर्शनाने वाघास सदगति मिळाली. श्रीसाईच्या आज्ञेमुळे सपर्णे तोंडात घरलेले बेडुक सोडले. अशी एकनाअनेक उदाहरणं आपणांस श्रीसाईचरित्रात सोपडतात.

श्रीसाईरामास आठविल्यास संपूर्ण जगत मातृवत दिसते.

सुगंधी भेट

★★★★★★★★★

—सौ. शैलजा अ. बुधकर,

४८४१९३, 'साफल्य',

मित्र मंडळ कॉलनी, पुणे-९.

० श्री साईबाबांची शिर्डी येथील पांढऱ्या शुभ्र पाषाण मूर्तीचे आकर्षण मला फार लहानपणापासून होते. आईबडील आम्हां भावडांना घेऊन शिर्डीला वरचेवर जात. त्यावेळी मी आईजवळ बसून मूर्तीकडे तासनतास वघत बसे. पुढे मोठी झाल्यावर लग्न होऊन सासरी आले, आणि वडीलांची बदली शिर्डी हायस्कूलला मुख्याध्यापक म्हणून झाली. नंतर आईपण शिक्षिका म्हणून त्याच शाळेत काम करू लागली. माझ्या आनंदाला पारावार उरला नाही. आता माहेरी जाण्यासाठी जास्तच उतावीळ होऊ लागले. दरवर्षी या माहेरपण वास्तव्यात सकाळ-संध्याकाळ माझा वेळ कसा जाई ते समजत नसे. कारण देवळातील मूर्तीपुढे मी बसले की मला भान रहात नसे. दिवस जात होते. दोन मुलांची आई झाल्यावर मात्र शिर्डीला दरवर्षी जाणे जमेना. आईबडील निवृत्त होऊन पुण्यात स्थायिक झाले आणि शिर्डीच्या साईबाबांपासून आपण आता फार दूर चाललो आहोत अशी भावना होऊ लागली. माझ्या पायांच्या दुखण्याने तर ही भावना जास्तच बळकट झाली कारण तीनवेळा वाहन अपघात व मूळातच सुरु झालेली पायदुखी प्रवासात अडथळा आणी. सर्व बाजूने दुःख विसरण्याचा प्रयत्न करीत होते. राहिलेले शिक्षण सुरु केले. बरोबरीने होमि-ओपेंथी, कंपोझिंग, टायपिंग इ. कोर्स पुरे केले.

१९८० सालची मंगळवारची दुपार होती. कॉर्मसंची १ ल्या वर्षांची परीक्षा जवळ आली होती. ऑफ्टोबर मध्ये परीक्षा होत असल्याने हवांबरी असे. मुलगा १० वी इयत्तेत व मुलगी ५ व्या इयत्तेत शिकत असल्याने शाळेत गेली होती. स्वयंपाकपाणी जेवण इ. आवरून मी अर्थशास्त्र विषयाचा अभ्यास करावयाचा म्हणून पलंगावर पुस्तक घेऊन बसले. हो विषय अवघड जात असल्याने काळजीपूर्वक वाचीत होते. पलंगाच्या जवळच खिडकी आहे आणि शेजारी व्हॅक्यूम क्लिनर ठेवलेला होता. एक पान वाचून काढलं आणि ते आठवणीत रहावे म्हणून पुस्तक बंद करून समोर बघून आठवू लागले. त्याचक्षणी एक ओळखीचा सुंगंध जोरदार आत घुसल्यासारखा जाणवला. मी

आठवते आहे की हा कशाचा बरं वास? त्याचक्षणी शोजारील व्हॅक्यूम किलनर वर श्री साईबाबांची शिर्डी येथील घवल रंगाची पाषाण मूर्ती दिसली. एकच क्षण, मला काही समजप्यापूर्वी मूर्ती नाहीशी झाली. मूर्ती हुबेहुब शिर्डीच्या देवळावल्या मूर्ती सारखी. तसाच गोरा रंग, भगवी कफनी, डोक्याला भगवं वस्त्र, एक पाय खाली सोडलेला व दुसरा पाय आडवा खाली सोडलेल्या पायाचर, (मांडीचर) ठेवलेला हात आशिर्वाद देण्यासाठी वर केलेला असे रूप, जणू काही सांगत आहे की तुला शिर्डीची ओढ लागली आहे, मन शांत ठेव. हा संदेश मला पटला. माझं मन समाधानाने भरून आले. जीवाला शांतता लाभली.

त्यानंतर दोन वेळा शिर्डीला जाण्याचा योग आला. एक मात्र खरं संसारातील अडचणी, शारीरिक दुखणी, मुलांच्या समस्या सर्व वेळी मनाची शांती कधी बिघडली नाही की खचून गेले नाही. परंतु तरीसुद्धा मधूनच मनाला प्रश्न पडतो की हा काय प्रकार असावा!

५६

साई कृपेने समाधी दर्शन

—श्री. शिवदयाल गो. अग्रवाल
मु. अर्जुनी (तिरोडा)
जि. भंडारा (महाराष्ट्र)

० ‘शिर्डी के साईबाबा’ या चित्रपटा अगोदर बाबांच्या जीवनाविषयी आम्हास काहीच माहिती नव्हती !

वास्तविक पाहिले तर आम्हा पुरुषा व्यतिरिक्त घरच्या महिलांनी बोटाचर मोजण्या इतके चित्रपट पाहिले असतील.

तो योगायोग म्हणा, मी व आई तब्येत तपासणी करिता गोंदियास गेलो असताना ‘शिर्डी के साईबाबा’ चित्रपट पहाण्याचा योग आला. चित्र-पटातील बाबांचे चरित्र पाहून मन प्रसन्न झाले व मनांत ठरविले की, मी तर नेहमी प्रवास करीत असतो पण आईबरोबर एकदा तरी साई समाधीचे दर्शन घ्यावे.

यंदा मला नंदुरबारला तेरवी व लग्नानिमित्त जावयाचे असतांना मी आईला चलण्याविषयी आग्रह केला पण तिने टाळले. पण जेव्हा मी म्हटले की, तुला शिर्डीला सुद्धा साई दर्शनाला घेऊन जाईन तेव्हा ती प्रकृती बरी नसतानाही तयार झाली.

अशाप्रकारे २-३ वर्षी अगोदर केलेला संकल्प यंदा बाबांच्या कृपेने पार पडला. मी व आई कधीही सोबत बाहेर प्रवासाच्या निमित्ताने पडलो नाही. कारण एखादी जबाबदार व्यक्ती म्हणून घरी राहावी लागत असे!

जो जो मज भजे जैसा जैसा भावे।

तैसा तैसा पावे मीही त्यासी !!

हेच खरे.

गणूचा उच्छार - कथानक

० (गणू सहस्रबुद्धेना शूर्गारिक लावण्या करण्याची व तमाशे पहाण्याची फार आवड. पोलीस बनून हुशारीने फौजदार व्हावे ही त्यांची महत्वाकांक्षा. एकदा चांदोरकर साहेबांबरोबर त्यांना शिरडीला जाण्याचा योग आला. बाबांनी त्यांना सदगुरुंच्या पायात तिर्थ असतात असे सांगितले व गंगा यमुनांचे दर्शन घडविले. लावणी करण्यापेक्षा देवासाठी काही लिहिले तर तुझे कल्याण होईल असे सांगितले. पायातून गंगा यमुना पाहून गणू थक्क झाला व तो बाबांचा शिष्य झाला त्यांचे जीवन बदलून गेले व ते संत दासगणू नावाने प्रसिद्ध झाले. पुढे त्यांनी साई जीवनावर खूप काव्य केले.)

आम्हण कुळी जन्म घेऊनी रस तमाशात
दंग असे तो रात्रंदिनी लावणी रचण्यात
स्नान संध्या देवपूजा जप चाले दिवसास
परंतु रात्री तो प्रिय असे तमासगिरास ॥१॥

आम्हण असूनी पट्टेवाला निंदा समाजात
परि पट्टीचा लावणीकार मान तमाशात
पोलीस बनूनी हुशारीने व्हावे फौजदार
प्रयत्न त्यांचे असे निरंतर त्यासाठी फार ॥२॥

नशिब त्याचे उदया आले एक दिन पाही
गणू आला द्वारकामाईत भेटण्या श्रीसाई
नमन करूनी उभा राहिला एका बाजूस
सोबत होते त्याचे साहेब दुसऱ्या बाजूस ॥३॥

बाबा वदति “गणू कारे तीर्थ यात्रा करिसी?”
सदगुरुच्या पायी वसे तिर्थ प्रयाग काशी
गणू बोले “जरी दावाल तिर्थ तुमच्या पायी”
आजन्म सेवा करिन तुमची श्री बाबा साई ॥४॥

बाबा वदति “गणू आता बघ हृथा पायांकडे”
वदताची गंगा यमुना द्वय अंगुष्ठी पडे
गंगा यमुना पाहुनी तेथे गणू थक्क झाला
वेगे जाऊनी गुह म्हणूनी पायी नम्र झाला ॥५॥

बाबा वदति “गणू काय तारिल ही लावणी?”
कृपा असता शारदेची काय ही निंद्य गाणी
अरे लाव तुझी सेवा, काव्य, सत्कार्या कारणे
कर किर्तन, प्रवचन गा, ईश्वरा कारणे ॥६॥

अहोरात्र किर्तन, प्रवचन, देवांची सेवा
करित आयुष्य वेचले श्री दासगणू देवा
जशी उद्धरली सती अहिल्या रामाच्या पायी
तसाच उद्धार झाला गणूचा बाबांच्या पायी ॥७॥

-श्री. कृ. भा. देशमुख.
३८३, शुक्रवार पेठ, पुणे २.

पितृतुल्य भ्राता माझा वनवासी झाला

पितृतुल्य भ्राता माझा वनवासी झाला

(चाल : उघड दार देवा आता उघड दार देवा)

चला राम राया, अयोध्ये पुरीला—
पितृ तुल्य भ्राता माझा वनवासी झाला ॥१॥

रामवीण झाली माझी निष्प्राण काया
रथारुढ होऊनि आता चला राम राया ॥
अयोध्येस घेऊनि जाण्या भरत आज आला ।
पितृ तुल्य भ्राता माझा वनवासी झाला ॥१॥

नसे आज पितृ छाया नाही प्रीय माता ।
राम हृदयी ना ये कैसी, दया माझी आता ॥
बसा राज गाढीवरी त्या राज नगरीला ।
पितृ तुल्य भ्राता माझा वनवासी झाला ॥२॥

दयेचा तू सागर जगती, दया कर आता ।
दया मागतो ही रामा, तुझा लहान भ्राता
नको राज गाढी मजला, राज्यही कशाला ।
पितृ तुल्य भ्राता माझा वनवासी झाला ॥३॥

मागणे हे एकच रामा भरताचे ऐका ।
पुजनिय द्या हथा आता आपुल्या पाढूका ॥
नका लोटू भरतासी हथा, चरणी आज आला ।
पितृ तुल्य भ्राता माझा वनवासी झाला ॥४॥

॥ श्री राम ॥

—श्री. मधुकर अंबाडे,
अंबाडे हाऊस, दांडिया बाजार
बडोदा.

श्रीसाई दर्शन

नयनी उभी राहते श्री साईबाबांची मूर्ती
त्रिभुवनात दुमडुमते श्री साईबाबांची किर्ती ॥ ४ ॥

नयन मनोहर हास्य विलसे वदनी
आशिर्वादाचा कर फिरे ममतेनी
श्रद्धा सबुरी मंत्र दिला बाबांनी
साईच्या दर्शनाला भक्त येतो दूरुनी ॥ १ ॥

भक्तांसाठी हाक मारिता कृष्णासम येतो धावूनी
भक्त बोलती साईनाथ साईनाथ मुखानी
उद्दी भाळी लाविता प्रसन्न चित्त होई
संजीवनीचा लाभ घेता धन्य धन्य होई ॥ २ ॥

प्रभात समयी दर्शन घेता शांत मन होई
मुखाने तुमचे नाम घेता हर्ष भरूनि राही
श्री साईबाबा लिहिण्यासाठी तुम्ही दिलो शक्ती
श्री साईदर्शन लिहिता उचंबळूनि आली भक्ती ॥ ३ ॥

थोर जन म्हणती दसन्याला पुण्यतिथीची पासष्टी
चराचरातूनी व्यापूनी तुम्ही आहात ही सृष्टी
पुण्यतिथीच्या दिनी वाहते ही काव्य सुमनांजली
शरीराने जरी अपंग असले तरी मनी वसे
अभंग श्रद्धा हृदयातली ॥ ४ ॥

—कु. सरल प. खारकर
साई निवास' प्लॉट नंबर ३६ ए (पूर्व)
ब्लॉक नंबर ४ पहिला भाळा,
सायन हौसिंग सोसायटी शीव, मुंबई २२.

“साईनाथ हॉस्पिटल,”

-कृ. रेखा दिघे

भक्तांच्या कैवारासाठी देह धारण करून परमेश्वर अवतरतो, मग अज्ञानरूपी अंधकार पार नाहीसा करून टाकतो. अधमची हृद तोडून, दोषांच्या सनदा फाडून सज्जनांच्या हातून सुखाची ध्वजा उभारवितो. श्री साईबाबा हे देखील अशाच अवतारी सज्जनांपैकी एक, ते कोण, कुठले हा अजूनही वादग्रस्त प्रश्न मनाला सतत भेडसावित असतो. परंतु ती एक थोर विभूती होती ही गोष्ट मात्र निर्विवाद. साईबाबा जेव्हा शिर्डीत आले तेव्हा त्यांना अनेक प्रकारच्या त्रासातून जावे लागले. लोकांनी त्यांना छळले. परंतु दैवी शक्तीपुढे कोणाचे चालते? ज्यांनी त्रास दिला, त्यांना या ना त्या तन्हेने या सर्व गोष्टींना तोंड द्यावेच लागले. परंतु यालाही बाबांनी दुजोरा असाच दिला की, अरे त्याने तुझे वाईट केले तर त्याचा मोबदला म्हणून तू त्याचे कधीही वाईट करु नकोस. वाईट चित नकोस. वादविवाद करत वसले म्हणजे देव भेटत नाही. त्यासाठी स्वतःजवळचा अभिमान विसरायला लागतो. जो काम, क्रोध, मत्सर यावर मात करतो तो ईश्वराच्या समीप जातो. ईश्वरप्राप्तीच्या उंबन्यात मोडणारे भक्ती व योग हे दोन मार्ग आहेत. ईश्वराच्या ठिकाणी मित्र, शत्रू हा भेद कधीच नसतो. घरच्या माणसांना उजेड पाडावा व परव्यांना अंधार पाडावा हे जसे दिव्याला ठाऊक नसते. जो तोडण्याकरिता घाव घालतो किंवा जो लागवड करतो, त्या दोघांना वृक्ष जसा सारखी सावली देतो, ज्याप्रमाणे ऊस हा आपल्या पिकास पाणी घालून घाडविणाराला गोड, व चरकात घालून गाळणाऱ्याला कडू असत नाही, ज्याच्या मनाची स्थिती मान व अपमानाच्या वेळी सारखीच राहते. तिन्ही ऋतुमध्ये आकाश जसे सारखे राहते, दक्षिण दिशेकडील व उत्तर दिशेकडील वाच्यांमध्ये जसा मेरु पर्वत अचल असतो, चांदणे जशी आपली मधुरता राजा व रंक यांना सारखीच अनुभविण्यास देते, तसा परमेश्वर हा संप्राणिमात्रांच्या ठिकाणी सारखाच असतो. तो निंदेने खिन्ह होत नाही व स्तुतीने चढून जात नाहीं. ज्याप्रमाणे आकाशाला रंगाचा लेप लागणे शक्य नाही त्याप्रमाणे निंदा व स्तुती यांचा त्यांच्यावर काहीही परिणाम होत नाही.

जो काम, क्रोध, मत्सर सर्वांवर मात करतो तोच परमेश्वरापर्यंत पोहोचतो. हरी हरी करून देव भेट नाही. तर त्याकरीता रंजल्या गांजल्या दीन-दुबळ्या व दुःख पीडीतांची सेवा करणे हीच खरी ईश्वरसेवा आहे. त्यांत-नंच परमात्म्याचे खरे दर्शन घडते. जो या सर्वांना आपले मानून त्यांची सेवा आनंदी वृत्तीने करतो तोच परमात्म्याच्या समीप जातो.

फाटके तुटके नेसतो रे । मन मानेल तेथे बसतो रे ॥

वेड्चा वेड्चापरी दिसतो रे । परी ब्रह्मांड गिळून असतो रे ॥

अशी स्थिती असलेल्या या अवलिधाने अनेक दीनदुःखीतांची, दीन दुव्यांचीं सेवा करण्यांत आपला वराचसा काळ घालवला. वेळप्रसंगी ते स्वतः लोकांना औषधपाणी देत असत, त्यांची सेवाशुश्रूषा करीत असत. ध्येय एकच, त्यांच्यातच खरीखुरी परमेश्वराची सेवा आहे.

हे साईबाबांचे व्रत, हा साईबाबांचा वारसा, आजही या शिर्डी गावात चालत आला आहे. या व्रताची आठवण म्हणून श्री क्षेत्र शिर्डी येथे मोक्ष औषधोपचार होण्याच्या दृष्टीने सन १९५० चे सुमारास होमिओपैथी दवाखाना सुरु करण्यात आला. सध्या जी इमारत 'साईनाथछाया' या नावाने ओळखली जाते. त्याच इमारतीत त्यावेळी, डॉ. रस्तुमजी, डॉ. कीर्तिकर, डॉ. गुजराथी यांनी रुग्णांची सेवा करण्याचा लाभ मिळविला. होमिओपथि वरोवर, अऱ्लोपथिक व आयुर्वेदिक औषधांचाही वापर केला जात असे.

सन १९६० साली संस्थानचा कारभार कोर्ट रिसीब्हरचे ताब्यांत 'ल्यानंतर व्यहारात साहजिकच सूसुत्रता आली. जुना दवाखाना वाढत्या लोकसंख्येच्या मानाने अपुरा वाटू लागला. श्री साईबाबांनी घालून दिलेली रुग्णसेवा ही परंपरा अधिकाधिक विस्तृत करावी, या उद्देशाने सन १९६०-६१ साली हॉस्पिटल बांचे असा विचार त्यावेळचे संस्थानचे पहिले रिसीब्हर श्री. क्षीरसागर व डॉ. गुजराथी यांनी निश्चित केला. रुग्णसेवा हे श्रीसाईबाबांचे हयाती पासून चालत आलेले प्रमुख ध्येय असल्यामुळे, हॉस्पिटल चिस्ताराच्या कार्यासि प्रतिसादही तसाच मिळाला. श्री. हरिभाऊ शेळके यांचेकडील अंदाजे २८ गुंठे जागां 'बक्षिष्ठ' रुपाने मिळविण्यात संस्थान यशस्वी ठरले. दिनांक ७.८.६२ रोजी मा. यशवंतरावजी चव्हाण (मुख्यमंत्री) यांचे हस्ते हॉस्पिटल बिल्डिंगचे भूमिपूजन होऊन बांधकामास सुरुवात झाली. त्यावेळचे रिसीब्हर श्री. क्षीरसागर यांचे काळात भूमिपूजन झालेला हॉस्पिटलचा उदघाटन समारंभ श्री. शेषराव वानखेडे यांचे हस्ते, त्यावेळचे रिसीब्हर श्री. एस. बी. दर्प यांचे कारकीर्दीत, दि. १४ मे १९६४ रोजी पार पडला. २४ खाटांची सोय असलेले, हे हॉस्पिटल श्री साईनाथ हॉस्पिटल या नावाने ओळखले जाऊ लागले. त्यावेळी डॉ. सुभाष गुजराथी हे आर. एम. ओ. म्हणून काम पहात होते. तसेच नगरचे डॉ. केंतकर आऱ्नररी काम करीत होते. मुरुवातीस आऱ्परेशन थिएटर, २४ खाटांची इनडोअर पेशांट, ओ. पी. डी., प्रयोगशाळा, एवढी सोय होती.

१९६५ सालापासून डॉ. जे. एल. जी. पिटो आर. एम. ओ. म्हणून काम पाहू लागले. रुग्णालयाची कार्यालयीन व्यवस्था, औषध खरेदी व